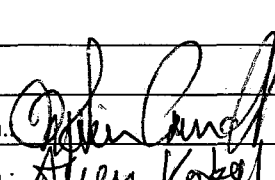
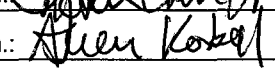

KI-notat nr.: 30/2011 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Småkraft AS/Valåi kraftverk	
Fylke/kommune:	Oppland/Lesja	
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.
Saksbehandler:	Auen Korbøl	Sign.
Dato:	19 MAI 2011	
Vår ref.:	NVE 200801442-32	
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til å bygge Valåi kraftverk i Lesja kommune, Oppland fylke

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	4
Søkers kommentar til høringsuttalelsene.....	17
Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse.....	21
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	24
NVEs vurdering	31
NVEs konklusjon.....	43

Sammendrag

Småkraft AS søker etter vannressursloven om tillatelse til å bygge Valåi kraftverk i Valåi i Lesja kommune. Det er også søkt om tillatelse etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Valåi kommer fra fjellområdene i Reinheimen og renner ut i Lesjaskogvannet. Nedbørfeltet som er tenkt utnyttet i Valåi kraftverk er ca 20,5 km² og det når opp i ca. 1750 moh. Nedbørfeltet består i all hovedsak av snaufjell og med et lavvannsregime fra oktober til mai.

I henhold til de omsøkte planene skal Valåi kraftverk utnytte fallet mellom kote 1060 og 630 for alternativ 1 og mellom kote 900 og 630 for alternativ 2. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på hhv. 2,9 og 1,8 MW for alt. 1 og 2, og en gjennomsnittlig årsproduksjon på hhv. 7,4 og 4,6 GWh. Den planlagte utbyggingen gjelder etablering av et kraftverk med inntak, nedgravd rørledning og kraftstasjonsbygning. Inngrep i forbindelse med anleggelse av inntaksdam og rørgate for alt. 2 vil i hovedsak bli synlig fra de nærliggende områdene, men deler av inngrepene ovenfor skoggrensa for alt. 1 vil bli synlig i et større landskapsrom. Området langs Valåi er uberørt av tekniske inngrep med

unntak av en privat vei som går fra Lesjaskog bort til Valåi og en vei som går fra Tandsæter til Valåi fra nordvest. Prosjektet er planlagt gjennomført med bygging av anleggsvei ved siden av rørtraseen mellom kraftstasjonen og inntak. Veien skal senere brukes for drifts- og vedlikeholdsformål.

Søker har foreslått slipp av minstevannføring i Valåi på 70 l/s om sommeren og 3 l/s om vinteren. En utbygging er kostnadsestimert til hhv. 23,5 og 19 mill. NOK for alt. 1 og 2, hvilket gir en spesifikk utbyggingskostnad på hhv. 3,2 og 4,1 kr/kWh.

Lesja kommune fraråder at det blir gitt konsesjon til Småkraft AS, men de er i utgangspunktet positive til en utbygging av Valåi som kan være mer lønnsom for grunneierne og kommunen. Oppland fylkeskommune fraråder en utbygging etter alt. 1. De mener at NVE også for alt. 2 må vurdere om vilkårene for en konsesjon foreligger. Fylkesmannen i Oppland fraråder også at det gis konsesjon etter alt. 1, men motsetter seg ikke en utbygging etter alt. 2 dersom flere vilkår som de foreslår fastsettes i en konsesjon. Forum for natur og friluftsliv er negative til en utbygging av Valåi i likhet med flere hytteeiere og fastboende ved Lesjaverk. De trekker fram de negative virkningene en utbygging vil kunne få på Valåifossen som landskapselement, naturmiljøet i området og utøvelse av friluftsliv langs vassdraget.

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig fornybar energiproduksjon på ca. 7,4 eller 4,6 GWh avhengig av alternativ. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag i fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. I 2010 klarerte NVE om lag 0,9 TWh ny energi fra småkraftverk. De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. NVE mener at så lenge disse interessene ikke er av svært stor verdi eller at de kan avbøtes i tilstrekkelig grad gjennom vilkår, så kan det gis en konsesjon til tiltaket. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

Tiltaket vil gi varige inntekter til søker, grunneiere og kommunen. De største ulempene ved tiltaket er etter NVEs syn virkningen prosjektet vil kunne ha på et landskap med stor opplevelsesverdi med Valåifossen som et viktig landskapselement, negativ innvirkning på en bekkekløft med fosseeng og de relativt store inngrep i terrenget sett i forhold til den kraftmengden som skal produseres. Prosjektet vil også kunne påvirke nedre del av Valåi hvor det er gode gyteforhold for harr og ørret.

NVE mener at det må gjennomføres avbøtende tiltak dersom det skal gis konsesjon til Valåi kraftverk. Dersom kraftverket bygges etter alt. 2 med et inntak på ca. kote 900, nedenfor Valåifossen og den registrerte bekkekløfta, mener NVE at inngrepene som prosjektet påfører landskapet og naturmiljøet vil være akseptable. Samtidig vil en unngå berøring med Reinheimen nasjonalpark. Ved å slippe en tilstrekkelig helårs minstevannføring og installere en omløpsventil så vil også forholdene for fisk nedstrøms kraftstasjonen ivaretas, og produksjonen og driften av innsekter og bunndyr vil kunne opprettholdes til en viss grad. Dette vil også være med på å ivareta forholdene for fossefall på den berørte strekningen. Disse tiltakene vil også etter NVEs vurdering avbøte noe på de negative konsekvensene for utøvelse av friluftsliv i området etter en utbygging.

NVE mener at med de avbøtende tiltakene som er nevnt ovenfor så vil både de landskapsmessige inngrepene og ulempene for naturmiljøet ved en konsesjon bli akseptable.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Valåi kraftverk etter alt. 2. med inntak på ca. kote 900. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS, datert 12. mai 2010:

"Småkraft AS ønsker å utnytte fallet i Valåi i Lesja kommune i Oppland til kraftproduksjon og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf § 8, om tillatelse til:

- å bygge Valåi kraftverk i samsvar med framlagte planer (alt. 1), eventuelt med endringer i den tekniske utførelsen (alt. 2)

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- Bygging og drift av Valåi kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Nødvendige opplysninger om tiltaket går fram av vedlagte utredning.

Det opplyses at det foreligger avtale med berørte grunneiere som dokumenterer avtale om overdragelse av alle rettigheter til fall og grunn som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet."

Valåi kraftverk, hoveddata			
TILSIG		Alt 1	Alt 2
Nedbørfelt	km ²	20,5	20,8
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	13,2	13,4
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	20,5	20,4
Middelvannføring	m ³	0,42	0,43
Alminnelig lavvannføring	m ³	0,043	0,043
5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³	0,07	0,07
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³	0,003	0,003
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	1060	900
Avløp	moh.	630	630
Lengde på berørt elvestrekning	m	2270	1840
Brutto fallhøyde	m	430	270
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,95	0,59
Slukeevne, maks	m ³ /s	0,85	0,85
Slukeevne, min	m ³ /s	0,07	0,07
Tilløpsrør, diameter	mm	600	600
Tilløpsrør, lengde	m	2100	1640
Installert effekt, maks	MW	2,9	1,8
Brukstid	timer	2700	2500
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	1,1	0,7
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	6,2	3,9
Produksjon, årlig middel	GWh	7,4	4,6
ØKONOMI			
Utbyggingskostnad	mill.kr	23,5	19

Utbyggingspris	kr/kWh	3,2	4,1
<hr/>			
Valåi kraftverk, elektriske anlegg			
<hr/>			
GENERATOR			<i>Alt 1/Alt 2</i>
Ytelse	MVA	3,2/2,0	
Spenning	kV	0,69	
<hr/>			
TRANSFORMATOR			
Ytelse	MVA	3,2/2,0	
Omsetning	kV/kV	0,69/22	
<hr/>			
NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)			
Lengde	m	Ca. 2000	
Nominell spenning	kV	22	
Luftlinje el. jordkabel			

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Lesja kommune har i kommunestyremøte den 09.09.2010 vedtatt følgende:

"Lesja kommune fraråder at det blir gitt konsesjon til Småkraft A/S til utbygging i Valåi i Lesja kommune. De negative miljømessige konsekvenser og kostnader står ikke i forhold til de fordeler og den lokale verdiskapningen utbyggingen representerer.

Lesja kommune er i utgangspunktet positiv til utbyggingen av Valåi, og på et generelt grunnlag til utbygging av mer ny fornybar energi. Lesja kommune ønsker på den bakgrunn å få utredet flere muligheter for at det skal være mer lønnsomt for grunneierne og kommunen med en eventuell utbygging av Valåi. Lesja kommune vil også stimulere til at flere aktører kan være med i utredningen av videre utbyggingsplaner for Valåi."

Vi siterer fra saksframlegget:

"...

Følgende allmenne interesser vil bli berørt av tiltaket:

Friluftsliv: Valåfossen er et mye brukt tur-mål og avmerket i kommunens tur-guide. Utbygging etter alternativ 1 der vannet i fossen reduseres til et minimum vil redusere turopplevelsen betydelig og friluftsjnteressene blir dermed skadelidende.

Biologisk mangfold: Rødlisterarter (ulvelav, gransilldre og issoleie) er påvist i utbyggingsområdet og vil kunne bli skadelidende ved gjennomføring av tiltaket.

Areal av inngrepsfri natur (INON område sone 1, 2 og 3) vil bli redusert med til sammen ca 17km². To rødlistede rovfuglarter og Fossekall hekker i området og vil bli forstyrret i utbyggingsperioden. Levevilkårene for Fossekallen vil bli redusert ved redusert vannføring.

Blant de lokale høringsuttalene finner vi også argumentet om at den kraftproduksjon man kan oppnå ved å bygge ut Valåe kan man også vinne inn ved å gjennomføre gode strømbesparende tiltak.

Uttalelser fra lokale lag og foreninger, fastboende samt hytteeiere i nærområdet: Lokalbefolkningen understreker betydningen av Valåe og fossen i rekreasjon- og friluftssammenheng. Videre uttrykkes bekymring for plante-, dyr- og fuglelivet i området. Samtidig uttrykkes bekymring for hva som vil skje med landskapet langs elva og fossen, dette er sårbart med mye løsmasse og grus. Revegetering etter inngrep tar meget lang tid i dette området. Videre ytres bekymringer for gyteforholdene for fisken i vassdraget. Hytte-eiere påpeker utsikten mot fossen og anleggsveg og ledningstraseen vil gi store sår i landskapet i dette sårbare høyfjellsterrenget.

[...]

Andre moment:

Regionrådet vedtok 27.08.10 Regional plan for klima og energi i Nord-Gudbrandsdalen. Lesja kommune arbeider for tiden med sin kommunale handlingsplan. Kommunene har i den regionale plan tre hovedmål: 1. Energiomlegging og energieffektivisering, 2. Reduksjon av klimagassutslipp og 3. Bedre utnyttning av ressursene i vassdrag og skog (landbruket).

Vurdering: Friluftslivet vil etter rådmannens syn bli betydelig berørt av begge alternativene, men alternativ 1 der fossen tørrlegges vil redusere naturopplevelsen i området betraktelig. Det er derfor feil som oppgitt i søknaden at friluftslivet ikke blir nevneverdig berørt ved utbyggingen. Rådmannen mener hensynet til friluftsliv og trivsel for lokalbefolkning og hyttefolk må veie tungt og frarår utbygging etter alternativ 1.

Biologisk mangfold i området blir også skadelidende dersom fossen bygges ut. Valåfossen (bekkekløft med fosse-eng) er en viktig naturtype som gir levevilkår for både rødlistede planter og fugl. Utbygging etter alternativ 1 vil redusere verdien av området og redusere mangfoldet. Valåe og Valåbotten er viktig gyte og leveområde for ørret og harr. Rådmannen mener dette naturområdet er lokalt viktig å ta vare på og anbefaler derfor ikke utbygging etter alternativ 1.

Utbygging etter begge alternativ vil medføre store terrenginngrep. Revegetering av ledningstrase og veitrase vil være krevende og ta lang tid. Spesielt vanskelig kan dette være i øvre del av utbyggingsområdet (alternativ 1). Utbygging i dette sårbare terrenget bør unngås.

Rådmannen støtter fylkesmannen og Oppland fylkeskommunes uttalelse vedrørende minstevannføring, det må stilles krav om minstevannføring forbi kraftverket på 0,07 m³/sek.

Når det gjelder veg opp til damstedet, mener rådmannen denne bør fjernes etter utbyggingsperioden er over og at traseen revegeteres sammen med ledningstraseen.

Kraftledning frå vannkanten på nordsiden av Lesjaskogsvatnet til Doseth må legges i jordkabel. Traseen krysser område for eksisterende hytter og fremtidig hytteområde. Det må stilles krav om dette dersom utbyggingsplanene godkjennes.

I forhold til de regionale mål for klima og energi så er utbygninger som av samfunnet vurderes som riktige, god utvikling. God utvikling fordi vasskraftutbygging gir samfunnet "grønn" og klimagassnøytral elektrisitet. Hvorvidt utbyggingsplanen av Valåe (to alternativer) er riktig skal høringsinnstansene uttale seg til og deretter NVE avgjøre.

Rådmannen viser til at de statlige høringsuttalelsene fra OFK og FM har uttalt seg positivt til alternativ 2 og negativt til alternativ 1. Lokale høringsuttalelser er negative til begge alternativer.

Alternativ 1 (inntak over fossen)

- *Valåfossen er den største og mest markerte fossen på sørsiden av dalen i Lesja kommune. Fastboende, hyttefolk og gjennomreisende ser fossen og mange mennesker har et forhold til den. Småkraft sitt utbyggingsalternativ nr. 1 medfører at fossen så å si blir borte. Ut fra hensynet til alle de menneskene som har et positivt forhold til fossen mener rådmannen at kommunen bør gå imot alternativ 1.*
- *Alternativ 1 er planlagt så å si helt inntil Reinheimen nasjonalpark. Rådmannen viser til at man generelt skal utvise forsiktighet knytt til å tillate nye tekniske anlegg så tett innpå nasjonalparken. Det vises også til at inngrepsfrie naturområder (INON) blir redusert. Reduksjonen blir størst ved alternativ 1. Rådmannen viser til at Småkraft i sin søknad på side 26 sier: "Tiltaket vil medføre at et areal på ca 3,1 km² inngrepsfri natur i sone 1-3 km, og 7,0 km² i sone 3-5 km og 5,8 km² i sone >5 km vil gå tapt, men Lesja er en av de kommunene i landet med mest gjenværende INON-områder, slik at i % av kommunens restareal, utgjør likevel reduksjonen ikke mye." Rådmannen mener at INON skal vurderes i nasjonal sammenheng og at vurderingen i % av kommunens areal er irrelevant.*
- *Valåe og Valåfossen ligger nært Svartdalen. Svartdalen har et verdifullt habitat for flora og fauna. Det er usikkert i hvilken grad Valåfossen påvirker habitatet i Svartdalen. Rådmannen mener at man derfor bør bruke føre var prinsippet. Dette taler i mot alternativ 1.*
- *I forhold til det å ikke redusere turistnæringens naturgitte grunnlag for drift, som i denne sammenheng kan illustreres med naturen, kulturlandskapet og servicetilbud mellom Dombås og Åndalsnes, vil kommunen også beholde Valåfossen.*

Alternativ 2 (inntak nedenfor fossen)

- *Rådmannen mener at dette alternativet må underlegges en grundig vurdering. Alternativet er ikke, på samme måte som alt. 1, sterkt å fråråde. Høringsuttalelsene fra OFK og FM støtter denne vurderingen.*
- *I forhold til utbyggingsøkonomi vises det til at utbyggingen trolig vil komme inn under planlagte ny støtteordning for mindre kraftverk: "grønne sertifikat". Selv om utbyggingen ifølge estimerte tall i søknaden viser dårligere økonomi i alt 2 enn i alt 1, tror likevel rådmannen at alt 2 er lønnsom.*
- *Alternativ 2 medfører mindre anleggsvegbygging enn alternativ 1. Det er bra når man ønsker minst mulig inngrep i det bratte terrenget.*
- *I forhold til den beskrevne inntaksdammen til alt 2 med en høyde på 3-4 meter og en lengde på 30-40 meter i betong mener rådmannen at inntaket må få et mindre omfang selv om dette vil redusere produksjonskapasiteten til anlegget.*

Vurdering av anleggsveg fra planlagt kraftstasjon til inntaksdam:

Det planlegges bygd anleggsveg langs rørtraseen, som ønskes beholdt etter utbyggingen av hensyn til vedlikehold og tilsyn med inntaksdam og rør. I forhold til dette tilrår rådmannen at løyve til veg kun gis for en evt. anleggsperiode. Etter anleggsperioden vil en traktorveg være tilstrekkelig.

Vurdering i forhold til kraftoverføring fra planlagt kraftstasjon til transformator ved Doset: Rådmannen tilrår denne løsningen: jordkabel fra kraftstasjon til Lesjaskogsvatnet, sjøkabel, jordkabel fra ilandføringspunktet på solsida av vatnet og opp til jernbanen, deretter i luftspenn til transformator.

Samla kommer rådmannen fram til nedenforstående innstilling. I tillegg ønsker rådmannen å støtte det lokale høringsinnspillet fra Ansmyr boligfelt om at god kraftforvaltning også innebærer å få gjennomført gode strømbesparende tiltak. Rådmannen viser i denne sammenheng til arbeidet med lokal handlingsplan for klima og energi, og håper at gode strømbesparende tiltak blir satt på dagsorden der.

Tillegg til saksframlegget etter behandling i forvaltningsstyret 01.09.10:

Pkt 1: Under behandlingen av denne saken i forvaltningsstyret 01.09.10 ble det reist kritikk til rådmannens ordvalg i saksframlegget. Konkret på ordet tørrlegges på side 4. Rådmannen ser i ettertid at dette ordet ikke er presist.

Pkt 2: Kommunen mottok, i det saksframlegget ble sendt ut fra administrasjonen, dokument nr 15 "Underskriftsliste mot utbygging av Valåa" med avsender seks ungdommer bosatt i Lesjaskog skolekrets. Underskriftslista inneholder 116 underskrifter mot utbygging. Lista inneholder navn til både fastboende og hyttefolk.

Pkt 3: På befaring 27. august deltok 6 politikere fra kommunestyre inklusive ordfører. Utbygger Småkraft as var representert ved Martin Vangdal. De tre grunneierne var med, Heimratsen representert ved Per Øven Øverli. Administrasjonen var representert ved rådmann, kommuneplanlegger og landbruksveileder. I tillegg var nasjonalparkforvalter i Reinheimen tilstede.

[...]

Rådmannens innstilling

Lesja kommune viser til NVE sitt høringsdokument knytt til Småkraft as sin søknad om bygging av Valåe kraftverk og gir denne uttalelsen:

- 1. Lesja kommune frarår på det sterkeste utbyggingsalternativ 1 av bosettingsmessige hensyn, miljømessige hensyn og landskapsmessige hensyn. Kommunen mener at lokale og nasjonale hensyn klart taler for å bevare Valåfossen uten inngrep, og de taler for å unngå inngrep så nært Reinheimen nasjonalpark.*
- 2. Lesja kommune er åpen for utbyggingsalternativ 2 på de samme vilkår som fylkesmannen har framsatt i sin høringsuttalelse, samt at inntaksdammen får et mindre omfang enn det planlagte.*
- 3. I forhold til planlagt kraftoverføring fra kraftverk til transformator på Doseth ønsker kommunen primært jordkabel, sjøkabel, jordkabel og luftstrekke i nevnte rekkefølge fra kraftstasjon til Doseth (overgang jordkabel luftstrekke fra jernbane)."*

Fylkesmannen i Oppland uttaler i brev datert 12.07.2010:

"...

Naturfaglige forhold

En stor del av den berørte vassdragsstrekningen ligger i glissen blandingskog, mens de øvre deler ligger i snauffell. Den berørte elvestrekningen går i et område som framstår som urørt, og inntaket ved alternativ 1 ligger i randområde like utenfor Reinheimen nasjonalpark. Grensemerking av verneområdet vil bli gjennomført i år. De visuelle virkninger av redusert vannføring i elveleiet og traseen for den nedgravde rørgata og anleggsvegen som søker ønsker å beholde etter utbygginga vil være uheldig så tett opp mot nasjonalparken. Ved alternativ 2 trekkes inntaket ned i lia slik at det ikke blir synlig fra verneområdet. Av hensyn til

landskapsvirkningene av tiltaket sett fra nasjonalparken, mener vi alternativ 2 bør velges ved en evt. utbygging. Skulle det likevel bli åpnet for en utbygging etter alternativ 1 må det legges særlig stor vekt på å begrense de varige terrenginngrepene som følger av tiltaket. Det må da være en forutsetning for en evt. tillatelse at anleggsvegen fjernes helt og at terrenget i røtraseen i så stor grad som mulig settes tilbake i naturlig tilstand etter avsluttet anleggsarbeid. Framtidig tilsyn og vedlikeholdsarbeid må kunne gjennomføres uten veg selv om dette vil øke kostnadene. Det må også påses at det ikke medfører inngrep innenfor grensen til nasjonalparken. Slike inngrep vil kreve tillatelse etter verneforskriften. Ved alternativ 2 går røtrase og veg i et skogkledd område, og ved dette alternativet vil det etter vår vurdering være akseptabelt å beholde anleggsvegen når det legges vekt på terrengtilpassning og revegetering / istandsetting ved avslutning av anleggsarbeidet.

Valåfossen er et godt synlig landskapselement. Ved en utbygging etter alternativ 1 vil vannføringen i fossen i store deler av året bli sterkt redusert, slik at den visuelle virkningen av fossen nær vil forsvinne når det ikke er overløp. Ved alternativ 2 er inntaket lagt nedenfor fossen slik at denne forblir uendret.

Tiltaket vil medføre reduksjon av inngrepsfrie naturområder. Ved alternativ 1 vil områder 1-3 km fra inngrep bli redusert med 3,1 km², områder 3-5 km fra inngrep reduseres med 7,0 km² og områder mer enn 5 km fra inngrep reduseres med 5,8 km². Tapet av inngrepsfri natur ved alternativ 2 er ikke beregnet i søknaden, men den vil bli noe mindre ved at inntaket ikke trekkes like langt inn mot fjellet. Den største forskjellen på de to alternativene i forhold til inngrepsfri natur er at inngrepene ved utbyggingen etter alternativ 2 ikke vil være synlig fra det inngrepsfrie fjellområdet innenfor. Inngrepsfrie naturområder er en unik ressurs i seg selv. I tillegg har disse områdene stor betydning for nasjonal arv og identitet, naturopplevelse, friluftsliv og biologisk mangfold. I St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv— ein veg til høgare livskvalitet, blir det pekt på at det er spesielt viktig å beholde gjenværende inngrepsfrie områder og de kvalitetene man finner i disse områdene. Videre gjennom St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, har regjeringen gitt viktige arealpolitiske føringer for blant annet landskaphensyn i arealplanleggingen og bygging i snauffjellet og i inngrepsfrie naturområder. Det er et nasjonalt mål å bevare store sammenhengende naturområder, og inngrepsfrie naturområder står i en særstilling.

Fjellområdet innefor det planlagte kraftverket er leveområde for villrein. En ny veg opp til de planlagte inntakspunktene vil innebære at tilgjengeligheten til fjellområdene innenfor økes vesentlig. Bjorli, som ligger i dagsturavstand, har allerede mange fritidshus og kommersielle overnattingsstilbud, og kommunen satser på å utvikle Bjorli ytterligere som reiselivsdestinasjon. En ny veg som gjør fjellområdene innenfor inntaket mer tilgjengelige, vil sannsynligvis medføre økt ferdsel i fjellområdene innenfor. Disse fjellområdene er innenfor plangrensene for ny regional plan for Ottadalen villreinområde (planarbeidet er nylig startet opp). I St.meld. nr. 21 (2004-2005) er det å sikre villreinens leveområder satt opp som et nasjonalt resultatmål. I Stortingsmeldingen signaliserte regjeringen at den vil gi villreinområder som er spesielt viktige for artens framtid i Norge status som "Nasjonale villreinområder". Avgrensing og innhold skal avklares gjennom regionale planprosesser. Miljøverndepartementet fulgte opp Stortingsmelding nr. 26 (2006-2007) med et bestillingsbrev til fylkeskommunene i april 2007. I bestillingsbrevet ber departementet om at det utarbeides fylkesdelplaner for en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge. Hovedformålet med planleggingen er å komme fram til en langsiktig og helhetlig strategi for forvaltningen av prioriterte fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge. Ferdsel og veger er av de tema som planen vil fokusere på.

Ut fra villreininteressene i området og den pågående planprosessen med regional plan for Ottadalen villreinområde, vurderer Fylkesmannen det som uheldig å åpne fjellområdene innenfor inntaket for økt ferdsel. Ved en evt. utbygging etter alternativ 1 må det settes som vilkår for konsesjonen at vegen til inntakspunktet fjernes i sin helhet etter at utbyggingen er ferdig. Ved alternativ 2 må det settes vilkår om at anleggsvegen stenges med bom ved det planlagte kraftverket.

Det er registrert hekking av rødlisteartene høsehawk (VU), fjellvåk og kongeørn (NT) relativt nær den planlagte rørtraseen. Det bør av den grunn søkes å unngå anleggsarbeider nærmere enn 500 m fra hekkelokaliteten i perioden mai - juni. Ved en evt. utbygging etter alternativ 1 må det påses at rørtraseen ikke ødelegger hekkelokaliteten for høsehawk. Mer detaljert opplysning om posisjonen til hekkelokaliteten for høsehawk kan innhentes fra Naturbase via Fylkesmannen dersom dette alternativet skal realiseres.

Området som berøres av utbyggingen har relativt triviell flora. I området under Valåfossen er det imidlertid et noe større arts mangfold med bla de rødlistede artene grannsilde og issoleie (NT). Ved en utbygging etter alternativ 1 vil dette området kunne få mindre fuktighet som følge av liten vannføring i fossen, noe som kan påvirke plantesamfunnet. Det er videre registrert forekomster av ulvelav (NT) innen utbyggingsområdet.

Det må forventes at fiskebestanden og bunndyrproduksjonen på den berørte strekningen i Valai vil bli sterkt skadet som en følge av svært lav vannføring ved en utbygging. Spesielt er den foreslåtte vintervannføringen så lav (3 l/sek) at det kan stilles spørsmål om et så lite vannslipp vil ha noen biologisk betydning. Med et så lavt minstevannslipp vinteren igjennom, må det påregnes at elva bunnfryser. Skal det ha noen nevneverdig effekt å slippe minstevannføring, bør denne neppe underskride anslaget av alminnelig lavvannføring. Forslaget til minstevannføring er basert på søkers beregning av 5%-persentilene. 5%-persentilen som oppgis for vinterhalvåret er bemerkelsesverdig lav, sett i forhold til beregningen av alminnelig lavvannføring (ca 7 % av alminnelig lavvannføring), og vi stiller spørsmål ved om dette kan stemme. Sterk skade på bunndyrfaunaen må også forventes å ha konsekvenser for mattilgangen for fossefall som er påvist langs elva. Fiskebestanden på den strekningen som planlegges utbygd har begrenset verdi. Strekningen nedenfor kraftverket og ned til Lesjaskogsvatnet er imidlertid en av de viktigste gyteelvene for aure og harr fra Lesjaskogsvatnet. Normal drift av det planlagte kraftverket vil neppe medføre vesentlige konsekvenser for fisken på denne strekningen, men ved driftsutfall vil det kunne oppstå periodevis brå tørrlegging av denne strekningen. For å unngå dette bør det etableres en omløpsventil i kraftverket som sikrer kontinuerlig vannføring nedstrøms kraftverket ved driftsstans.

Det er positivt at det legges opp til å legge kraftlinjen i jord-/sjøkabel. Dette er særlig viktig av hensyn til fuglelivet på Lesjaskogsvatnet. Jordkabelen som planlegges fra kraftverket og ned til Lesjaskogsvatnet går gjennom et område som i kommunedelplan for Lesjaskogsvatnet er avsatt som LNF-N. I retningslinjene for planen heter det at "Nydyrking, beitekultur, masseuttak, råstoffutvinning og lignende tiltak/inngrep er ikke ønskelig av hensyn til det biologiske mangfoldet (flora og fauna) i disse områdene. Ved skogsdrift skal det tas hensyn til naturinteressene, og nye skogsbilveger bør unngås". Det bør derfor stilles vilkår for gjennomføringen av anleggsarbeidet for nedlegging av kabel gjennom dette området, slik at dette gjøres så skånsomt som mulig, og med minst mulig varig inngrep.

Forurensing

Søknaden gir ikke informasjon om støynivået fra kraftverket. Dersom kraftverket medfører støy av betydning vil det kunne utløse behov for behandling etter forurensingsloven. Dersom det i

anleggsperioden skal utføres arbeid som kan medføre fare for forurensing må dette også meldes til Fylkesmannen for vurdering.

Oppfølging

En utbygging nå forventes å gi betydelige miljøendringer. Det kan derfor bli behov for å følge opp miljøforholdene i vassdraget i ettertid med undersøkelser og evt. også avbøtende tiltak. I en evt. konsesjon for utbygging må det derfor tas inn standard naturforvaltningsvilkår som gir hjemmel til å pålegge utbygger å bekoste slik oppfølging og evt. tiltak.

Konklusjon

Fylkesmannen vil ikke motsette seg at det gis konsesjon for en utbygging av Valåi etter alternativ 2. Samtidig frarår vi at det gis konsesjon etter alternativ 1 av hensyn til Reinheimen nasjonalpark (jf. naturmangfoldloven § 49). Hensynet til inngrepsfri natur, landskapsvirkningen av Valåfossen og plantesamfunnet under fossen taler også mot dette alternativet. Alternativ 2 gir 2,7 GWh mindre kraftproduksjon enn alternativ 1 og også en mindre gunstig utbyggingskostnad, men fordelene ved å bygge ut fallstrekningene fra Valåfossen og oppover oppveier etter vår vurdering ikke ulempene det vil medføre. I en konsesjon for utbygging etter alternativ 2 må det stilles følgende vilkår (jf vannressurslovens §§ 5 og 26 og naturmangfoldlovens §§ 6, 11 og 12):

- *Minstevannslipp forbi kraftverket på 0,07 m³/sek i perioden 01.10 — 30.04 og 0,043 m³/sek i perioden 01.05 — 30.09.*
- *Krav om at konsesjonæren holder anleggsvegen ovenfor kraftverket stengt for all annen trafikk enn tilsyn/vedlikehold av kraftanlegget.*
- *Hekkelokaliteten til hønehauk må ikke ødelegges. Det må søkes å unngå anleggsarbeider nærmere enn 500 m fra hekkelokaliteten til hønehauk, kongeørn og fjellvåk i perioden mai/juni.*
- *Krav om omløpsventil i kraftverket for å hindre tørrlegging/brå vannstandsreduksjoner nedstrøms kraftverket.*
- *Standard naturforvaltningsvilkår.*

Dersom det likevel skulle bli gitt konsesjon for en utbygging etter alternativ 1 krever Fylkesmannen at konsesjonæren pålegges å holde anleggsvegen ovenfor kraftverket stengt for all annen trafikk enn tilsyn og vedlikehold av kraftverket, samt at vegen fra Valåfossen og opp til inntaket fjernes og terrenget restaureres etter at anlegget er etablert. Fylkesmannen varsler innsigelse til planene dersom dette forholdet ikke tas til følge. Fylkesmannen varsler også innsigelse til planene etter alternativ 2 dersom det foreslåtte pålegget om å stenge vegen ovenfor kraftverket for annen trafikk enn den som er knyttet til tilsyn og vedlikehold av kraftverket ikke tas inn i vilkårene.”

Fylkesutvalget i Oppland fattet den 10.08.2010 følgende vedtak:

”...

I samsvar med fylkesordførers innstilling fattet fylkesutvalget slikt enstemmig

VEDTAK

1. *På bakgrunn av en samlet vurdering av landskapsvirkning, og negative konsekvenser for naturmiljøet frarår fylkesutvalget en utbygging av Valåi kraftverk etter alternativ I. Utbyggingen vil medføre en stor endring i landskapsbildet ved at vannføringen i*

Valåifossen blir sterkt redusert. Fossen er en av kommunens mest spektakulære naturelementer og området attraktivitet som utfartsmål vil bli redusert ved en eventuell utbygging etter dette alternativet.

- 2. Fylkesutvalget er skeptisk til en utbygging med såpass marginal produksjon av fornybar energi som gir relativt store negative konsekvenser for naturinteressene. NVE må derfor også for alternativ 2 avveie nøye om vilkårene for konsesjon foreligger.*
- 3. Tiltaket vil påvirke livet i elva negativt uavhengig av hvilket alternativ som velges. Valåi er en viktig gyteplass for ørret og harr. Den foreslåtte minstevannføringen vinterstid på 0,003 m³/sek tilfredsstillende, etter fylkesutvalgets skjønn, ikke kravet i vannressurslovens § 10 om at en minstevannføring ikke må underskride alminnelig lavvannsføring, i dette tilfelle 0,043 m³/sek. Fylkesutvalget mener derfor at minstevannføringen vinterstid må settes til 0,043 m³/sek. For å avbøte skadevirkningene for livet i elva anbefales det at minstevannføringen settes til 10-persentilen uavhengig av utbyggingsalternativ. Omløpsventil bør installeres for å sikre at tørrlegging av elva nedstrøms inngrepet ikke inntreffer ved et eventuelt driftsutfall.*
- 4. Undersøkelsesplikten i henhold til lov om kulturminner § 9 er ikke oppfylt i denne saken. Det er et krav at denne oppfylles før tiltaket iversettes. For å sikre at søknad om konsesjon behandles med utgangspunkt i et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag vedrørende tiltakets betydning for kulturminnevern, bør § 9 oppfylles før konsesjonssøknaden behandles. Utbygger bør sørges for at det gjennomføres befaring av tiltaksområdet før søknad om konsesjon behandles.”*

Vi siterer videre fra saksframlegget:

”[...]

FRILUFTSLIV

Landskapspåvirkningen av en eventuell utbygging etter alternativ 1 vil bli stor. Dette fordi Valåifossen er et blikkfang, og betraktelig redusert vannføring i fossen vil gjøre det visuelle inntrykket av fossen, og området generelt, mindre spektakulært. En utbygging etter alternativ 1 må antas å redusere området verdi som friluftsområde da Valåifossen er et potensielt høyinteressant utfartsmål. Av hensyn til friluftslivet vil det være svært viktig at en eventuell utbygging gjøres på mest mulig skånsom måte. Anleggsarbeidet bør utføres med minst mulig terrenginngrep. Der det er mulig bør torv/vegetasjonslaget løftes skånsomt av og legges tilbake fortløpende, og anleggsområdene må planlegges revegetert med stedegne vekster og planter i etterkant av arbeidet. På grunn av tiltakets synlighet vil materialvalg også bli svært viktig. Dette gjelder både inntaksdam, rørgate og kraftstasjon. Det bør velges materialer som i minst mulig grad skiller seg ut fra omgivelsene.

BIOLOGISK MANGFOLD

Livet i elva vil påvirkes negativt av tiltaket. Valåi antas å være blant de viktigste gyte- og oppvekstområdene for både ørret og harr i Lesjaskogsvatnet. Både minsket vannføring og økt vanntemperatur vil påvirke fisken negativt. Redusert vannføring kan medføre at gyteområder ikke lenger blir tilgjengelige. I tillegg kan rogn som ligger nedgravd i grusen tørrlegges vinterstid ved overgang til lavere minstevannføring I den grad harren benytter seg av områder innenfor minstevannsstrekningen som gyteområder, vil også den påvirkes ved reduksjon av potensielle gyteområder. I tillegg vil harren nedstrøms kraftverket kunne bli påvirket av økt vanntemperatur sommerstid. Harren gyter om våren, og yngelens tidlige utvikling er svært

sterkt knyttet til vanntemperaturen i oppvekstelva. Sammensetningen av bunndyrfaunaen kan også endres som følge av redusert vannføring og økt vanntemperatur. Dette vil også virke inn på fisken og fuglelivet tilknyttet elva. Ved eventuelt driftsutfall er det risiko for brå tørrlegging av elvestrekningen nedstrøms kraftverket. Av denne grunn bør det installeres en omløpsventil som sikrer vannføringen nedstrøms inngrepet.

Søker foreslår minstevannføring tilsvarende 5-persentilen (i følge søker hhv. 0,07 m³/s og 0,003 m³/s for periodene 1/5-30/9 og 1/10-30/4). Etter vårt skjønn tilfredsstillende ikke dette kravet i §10 i Lov om vassdrag og grunnvann (vanntessursloven), hvor følgende står å lese: "Ved uttak og bortledning av vann som endrer vannføringen i elver og bekker med årssikker vannføring, skal minst den alminnelige lavvannføring være tilbake, hvis ikke annet følger av denne paragraf. Det samme gjelder når vann holdes tilbake ved oppdemming." Dette innebærer at minstevannføring vinterstid ikke skal underskride alminnelig lavvannføring, i dette tilfelle 0,043 m³/s. Ansvar for å håndheve dette ligger hos NVE. Vi gjør likevel oppmerksom på dette forholdet da det er viktig for ovennevnte forhold med en minstevannføring som er tilstrekkelig for å opprettholde for eksempel gyteplasser. Bioreg tilrår i sin KU at minstevannføringen økes til minimum 10 percentilen ved utbygging etter alternativ 1. Vi ser ikke at behovet for minstevannføring ved utbygging etter alternativ 2 skiller seg vesentlig fra en utbygging etter alternativ 1, og mener derfor at dette kravet også bør gjelde for alternativ 2, dette for å avbøte skadevirkningene for livet i elva.

Når det gjelder rødlistearter finnes det, i tillegg til artene nevnt i søknaden, i følge artsdatabanken.no observasjoner av Grynsildre (nær truet) og Bergand (sårbar) i umiddelbar nærhet av tiltaksområdet. Påvirkningen på disse artene ved den foreslåtte minstevannføringen er usikker. Det er imidlertid en stor svakhet at ikke alle rødlisteartene er vurdert i konsekvensutredningen.

Tiltaket ligger innenfor påtenkt plangrense for regionalplan for villrein i Ottadalsområdet. Planen skal forene målene om lokal omstilling og utvikling med nasjonale mål om en helhetlig forvaltning av fjellområdene og sikring av villreinens leveområder. Utbygging av Valåi kan komme i konflikt med hensynet til villrein, bl.a ved økt tilgjengelighet, og dermed økt ferdsel, som følge av ny/utbedret vei til de planlagte inntakspunktene.

FORHOLDET TIL VERNE OMRÅDER

Tiltaket ligger i umiddelbar nærhet til Reinheimen Nasjonalpark og vil kunne komme i konflikt med nasjonale målsetninger for fravær av tekniske inngrep i vemeområder. I følge søker vil tiltaket påvirke alle tre kategorier av INON-soner. Kategoriene er definert av områder som ligger 1-3 km, 3-5 km og mer enn 5 km fra nærmeste inngrep. Ved en eventuell utbygging etter alternativ 1 vil områder 1-3 km fra inngrep bli redusert med 3,1 km², områder 3-5 km fra inngrep reduseres med 7,0 km² og områder mer enn 5 km fra inngrep reduseres med 5,8 km². Reduksjonen i INON-områder ved utbygging etter alternativ 2 er ikke beregnet, men antas å bli noe mindre enn ved alternativ 1.

FORHOLDET TIL KULTURMINNER

Undersøkelsesplikten jf. kulturminnelovens § 9 er ikke oppfylt for det planlagte tiltaket. Graden av konflikt med eventuelle automatisk fredete kulturminner er følgelig ikke avklart. Ut fra våre arkiv har vi kjennskap til registrerte fangstminner i form av dyregraver sørvest for tiltaksområdet, noe lengre opp langs Valåi. Tiltaksområdet kan følgelig inneha potensial for nyregistreringer av automatisk fredete kulturminner. Dersom det blir gitt konsesjon til å oppføre anlegget må det foretas befaringsfor utbyggingen starter. Fylkesordfører anbefaler

imidlertid at befarings blir foretatt før en eventuell konsesjon blir gitt. Fylkesordfører ber videre tiltakshaver ta kontakt med kulturninnemyndighetene i Oppland fylkeskommune for tilbud om befarings og kostnadene for denne.

Da tiltakets forhold til kulturminner ikke er avklart, har fagenhet for kulturvern ikke tatt stilling til de to ulike utbyggingsalternativene. Dersom tiltaket er i konflikt med automatisk fredede kulturminner, må saken oversendes Riksantikvaren for søknad om dispensasjon etter kulturminnelovens § 8.

UTTALELSER FRA ANDRE HØRINGSINSTANSER

Fylkesmannen i Oppland frarår, i hovedsak med bakgrunn i hensynet til Reinheimen Nasjonalpark, at konsesjon gis til utbygging etter alternativ 1, men vil ikke motsette seg at det gis konsesjon for utbygging etter alternativ 2. I forhold til tap av INON-områder er det særlig av hensyn til landskapsvirkningene av tiltaket sett fra vemeområdet at Fylkesmannen mener at alternativ 2 er å foretrekke fremfor alternativ 1. Fylkesmannen er videre kritisk til det foreslåtte minstevannslippet og foreslår å øke minstevannføringen vinterstid til 0,043 m³/sek.

Forum for natur og friluftsliv Oppland er også kritiske til utbyggingen og mener at kraftverksplanene bør skrinlegges. De påpeker behovet for at alle kraftverksplanene i Gudbrandsdalslågen med sideelver vurderes under ett og ikke enkeltvis. De bemerker videre forholdet til Reinheimen Nasjonalpark og tapet av INON-områder, samt den negative effekten redusert vannføring vil ha for verdien av elva generelt og for Valåifossen som landskapselement spesielt.

KONKLUSJON

Inngrepet etter utbyggingsalternativ 1 vil medføre forringelse av uberørt natur, og det må antas at utbyggingen vil redusere områdets verdi som friluftsområde. Landskapsvirkningen av sterkt redusert vannføring i Valåifossen vil være et stort tap for naturinteresserte i området da dette er den eneste godt synlige fossen i området. Av ovenfor nevnte årsaker stiller fylkesordfører seg kritisk til at det gis konsesjon for utbygging av Valåi kraftverk etter alternativ 1. Gevinsten for økt produksjonsmengde synes minimal, satt opp imot de negative følgene utbygging etter alternativ 1 får for natur, miljø og friluftsliv.

Tiltaket, uavhengig av utbyggingsalternativ, vil påvirke livet i elva negativt. Fylkesordfører påpeker viktigheten av å sikre en minstevannføring i elva som er tilstrekkelig for å unngå negative konsekvenser for gyte- og oppvekstområdene for ørret og harr i elva. Søkers forslag til minstevannføring tilsvarende 5-persentilen (hhv. 0,07 m³/s og 0,003 m³/s for periodene 1/5-30/9 og 1/10-30/4) tilfredsstillende ikke, etter fylkesordførers skjønn, kravet i § 10 i Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven). Fylkesordfører mener at kravet til minstevannføring bør økes til 10-persentilen for begge utbyggingsalternativene.

Undersøkelsesplikten jf. lov om kulturminner § 9 er ikke oppfylt for tiltaket. Fylkesordfører anbefaler sterkt at befarings for å avklare tiltakets forhold til automatisk fredete kulturminner blir gjennomført før konsesjonen blir gitt.

Fylkesordfører er skeptisk til vannkraftutbygging i Valåi med såpass marginal produksjon av fornybar energi som gir relativt store negative konsekvenser for naturinteressene. NVE må derfor også for alternativ 2 avveie nøye om vilkårene for konsesjon foreligger.”

Forum for natur og friluftsliv Oppland uttaler i brev datert 2.7.2010:

” ...

Forum for Natur og Friluftsliv i Oppland har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter og ønsker å gi følgende høringsinnspill:

Forum for Natur og Friluftsliv i Oppland støtter Fylkesmannen i Oppland sitt forslag om helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver, og at de gjenværende urørte delene vernes ved en ny supplering av verneplanen/omlegging av samlet plan.

Det arbeides nå med flere planer om kraftverk i Lågen og sidevassdragene med blant annet Valåi kraftverk i Lesja kommune. Etter vårt syn er det svært viktig at alle disse planlagte inngrepene vurderes under ett og ikke enkeltvis. En bit for bit-utbygging av vassdragene vil på flere måter være svært uheldig, og det vil være stikk i strid med vanndirektivets mål om helhetlig vassdragsforvaltning. Hver for seg vil disse utbyggingene kunne gi store negative konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Sumvirkningene av alle de planlagte inngrepene vil trolig kunne bli svært omfattende.

Kraftverksplanene i Valåi ligger i randsonen til Reinheimen Nasjonalpark og vil kunne komme i konflikt mot nasjonale målsetninger vedrørende tekniske inngrep i disse. Det planlagte tiltaket vil i følge konsesjonssøknaden i tillegg påvirke et urørt naturområde som medfører at INON-sone 2, 1 og ”villmarkspreget”, dvs. områder mellom 1-3, 3-5, og >5 km fra inngrep vil bli redusert. Redusert vannføring etter en utbygging vil kunne forringe verdien av elva og spesielt Valåifossen som landskapselement. I følge konsesjonssøknaden vil en utbygging også kunne gi negative konsekvenser for flere arter inkludert rødlistearter. Denne informasjonen med en betydelig reduksjon av natur- og friluftslivsverdier tilsier at utbyggingsplanene bør skrinlegges.

Eventuelle inngrep vil være i strid med målsetningene i naturmangfoldsloven og vil kunne komme konflikt med § 1. (lovens formål), § 4. (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer), § 5. (forvaltningsmål for arter), § 6. (generell aktsomhetsplikt), § 8. (kunnskapsgrunnlaget), § 9. (føre-var-prinsippet) og § 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning). § 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver) og § 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) er også relevante i denne sammenheng.

Forum for Natur og Friluftsliv Oppland sin motstand mot denne og andre utbyggingsplaner i vassdraget medfører at vi ber om at alle omsøkte utbyggingsprosjekter skrinlegges uansett utbyggingsalternativ. Vi mener at utbyggingene heller ikke vil være samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft. Energisparing for frigjøring av energi og effektivisering av eksisterende kraftverk for økt energiproduksjon vil etter vårt syn i fremtiden være viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for friluftsliv og natur.”

Furuodden sameie uttaler i e-post datert 18.6.2010:

” ...

Vi viser til kunngjøring i Gudbrandsdølen 6/7 d.å. om søknad om utbygging av Valåi i Lesja kommune fra Småkraft AS. Vi representerer ”Furuodden” hyttesameie på Lesjaverk. Hytta ble bygget i 1923 av vår bestefar/oldefar og det er nå 3., 4. og 5. generasjon som er brukere av hytta. ”Furuodden” var en av de første hyttene som ble oppført i Lesja kommune og utsikten til fossen var en av grunnene som var valg av tomt.

For oss som bruker hytta i dag er Valåifossen en vesentlig del av naturopplevelsen. Det gjelder utsikten fra hytta mot fossen og naturopplevelsen på turer til fossen.

I tillegg til at selve fossen vil bli lagt i rør, antar vi at både selve anlegget og anleggsvegen vil skape store sår i landskapet. Det vil kunne ta lag tid før slike naturinngrep forsvinner i høgfellsterrenget. Som kjent ligger Valåifossen helt i grensen for Nasjonalparken og etter vår vurdering burde fossen ha vært en del av verneområdet. Et så stort inngrep i naturen helt opp til grensen for nasjonalparken virker helt urimelig.

En utbygging av Valåifossen gir begrensede mengder tilgang på ny kraft og etter vår vurdering er det ikke noe rimelig forhold mellom de naturverdier som ødelegges og de verdier en kraftutbygging gir.”

Ove og Nina A. Furuheim uttaler i brev datert 26.6.2010:

”...

Bakgrunn for brevet:

For sju år siden bygde vi nytt hus i Ansmyr boligfelt på Lesjaverk. Nå er det fire hus her, og det ventes flere. Her har vi direkte utsikt til Valåifossen. For meg personlig, står jeg og ser på fossen hver morgen når jeg står og spiser frokost før jeg drar på arbeid. Under byggeprosessen uttalte vi til de som var innom og så på huset, at her skulle vi bo så lenge vi kunne se Valåifossen. Kan vi risikere at vi må flytte? Vi hadde ikke i vår vildeste fantasi trodd at det kunne bli en realitet at fossen ble borte, at noen vil fjerne et av de mest besøkte turmål i Lesja (det er bare å se i turboka som er plassert ut på toppen av den merke stien opp dit). Da turguiden ”På tur i Lesja” kom ut, ble denne turen utpekt til en av de to fineste turene av de som lagde guiden. Barna våre på 6 og 4 år har allerede vært der flere ganger, og spør faktisk når neste tur opp dit skal være.

Bekymringer

Det er spesielt to ting som bekymrer oss. Det første er levevilkår og gyteforhold for fisken. Det andre er naturinngrepene i et område som er både urørt, og har meget stor betydning som rekreasjonsområde og som utsikt fra Lesjaverk.

For å ta det første om levevilkår til fisken. Det konkluderes med at utbyggingen vil være lite negativ for fisken. Dette gjelder vel for Lesjaskogsvatnet og Lågen totalt. Men i avsnitt 2.4 står det på ulemper at det er svært usikkert hva det vil si for gytingen til fisken i Valåe. Dette er vel på grunn av at meget lav vannstand på sensommer og høst vil føre til en mindre næringsrik elv (også for den delen nedenfor kraftstasjonen) og at det vil bli annen temperatur på vannet. Dette kan nok få noe og si for fisken, men vi får håpe at Valåe og Valåbotn fortsatt vil være et sted der storørreten vil like seg.

Det som bekymrer oss mest er naturinngrepene. Området er mye brukt som tur- og rekreasjonsområde. I konsesjonssøknaden (3.4.2) står det at samlet konsekvens for inngrepet er sterkt negativ i alt.1, og middels negativ i alt. 2. Det er mange som sier at dette inngrepet ikke vil synes, dette skjønner ikke vi noe av. Det skal bygges en 4 meter høy demning. Maskiner skal jobbe i området, det blir sår i terrenget som visstnok skal bli borte, men dette vil ta flere tiår (motorferdsel som foregikk i fjellet for 40-50 år siden synes ennå). Noen sår blir aldri borte. Det lokkes med vei, men trenger vi det? Det er fin sti der allerede og hva skal vi med flere veier inn i et verneområdet. Vannstanden vil bli kraftig svekket. På bildene som er i søknaden er vannstanden for fossen vurdert slik: 5. juni 3700 l/s, 3. juli 1500 l/s, 14. juli 900 l/s, 14. aug. 500 l/s.

Rørbredde er 60 cm og det står at maks slukeevne er 0,85 m³/sek, altså 850 l/s. Dvs. at utover i juli kan vi regne med at fossen kan bli borte, vassdraget mer eller mindre tørrlagt og det vil bare bli topper ved kraftige nedbørsperioder. Dette bekreftes i tabellen på side 20, der antall døgn med vannføring over maks slukeevne er 69 døgn maksimum, og helt nede i 36 døgn på en tørr sommer.

Tabellene i vedlegg 5.2 over vassføring før og etter utbygging, viser også dette godt. Juli og august er de to månedene som ferdselen er størst, og da blir vassdraget nesten tørt (minstevannføring på 70 l/s blir da bare en vits).

Jeg (Ove) har jobbet i grendeutvalget i mange år (sitter ikke der nå), og har vært med og arrangert turkaruseller, (også FYSAK tiltak) og vært med på arbeidet med turguiden "På tur i Lesja". I dette arbeidet har alltid Valåvassdraget vært et av de mest populære turmålene. Det er turbok ved utkikkspunktet, (og en liten benk), den viser hvor stor ferdsel det er der. Og det er ikke bare fossen som lokker, men også den fine elva på tur opp dit.

Det siste vi vil trekke fram er økonomien i dette. Det står i søknaden at utbyggingen er økonomisk marginal. Jeg har også lest innlegg i GD, samt brev fra Gunnar Alberg til kommunen. Det ser ut til at verken lokale grunneiere eller kommunen kan vente seg store inntekter av dette prosjektet. Dette har vi fått bekreftet av personer som jobber med saken i kommunen. Småkraft AS blir den parten som tjener på dette. De grunneierne som sitter på det meste av fallrettighetene, er ikke lokale grunneiere. Under anleggsperioden vil det nok bli inntekter, i form av arbeidsplasser, salg av tjenester og materiell, og skatteinntekter. Men det forutsetter at det blir brukt lokal arbeidskraft og leverandører. Ligger det en garanti på dette?

Det er også forholdsvis liten produksjon i vinterhalvåret, da mangelen på strøm er størst. Dette pga. liten vintervannføring.

Konklusjonen vår er:

Skal vi selge ett av de mest brukte tur- og rekreasjonsområdene i bygda på billigsalg? Vannkraft er fornybar energi og dermed miljøvennlig energi. Men å dekke kraftunderskuddet i landet med å legge alle de fine små vassdragene våre i rør, å ta bort de fine fossene, det er ikke god miljøpolitikk. Det er mer å tjene på strømbesparende tiltak. Lesja kommune bør si nei til dette og vise miljøengasjement."

Frøydis Anseth m/ fl. uttaler i brev datert 29.6.2010:

"...

Vi føler ikkje at vi har nok kompetanse til å uttale oss om det tekniske rundt ei evt. utbygging av Valåi, men som fastbuande på Lesjaverk vil vi gjerne peike på kor viktig fossen og området rundt denne er for oss i det daglege.

Vi meiner at området betydning for rekreasjon og friluftsliv er undervurdert i konsesjonssøknaden.

Vi ser fossen kvar dag, sjekker vannføringa, når åpnar den seg om våren? Det er ei flott oppleving å kjenne vasskya frå fossen når den går stor. Fyrste turen opp til fossen om våren er ein spesiell tur. Kven vart først i år? Kven har flest turar gjennom sommaren? Kven går raskast? Har det vore mange utlendingar her i år? Kven er yngstemann på tur? Dette kan vi få svar på etter at lokale folk la ut turboka ved fossen i 2005, og no har vi starta på tredje boka.

Turen opp til fossen byr på ein spennande stig fyrst langs med elva, og lenger opp bratt og ganske spektakulær og spennende for både barn og vaksne. Brukarane er fastbuande, hyttefolk

og tilreisande. Vålåfossen er eit flott turmål å ta med seg gjester til: flott tur, flott foss og flott utsikt over bygda. Turboka viser at så langt i år har nærare 100 personar vore opp til fossen. Store delar av lokalbefolkninga har fleire turar opp til fossen i løpet av sesongen. Området er altså mykje brukt, ikkje berre "noko" brukt som det står i konsesjonssøknaden.

Vi er bekymra for kva som vil skje med landskapet langs elva og fossen dersom dette området skal byggjast ut. Det er eit sårbart landskap med mykje grus og laus masse, og vi veit alle at anleggsverksemd øydelegger landskapet. Vi er og bekymra for plante-, dyre- og fuglelivet. I området rundt Vålåi er det mellom anna hekkande ørn som vi er redd vil forsvinne om ein skal byggje ut der. Vi vil helst behalde fossen "vår" og området rundt som det er, utan sår i naturen. Dette betyr mykje for trivselen vår.

Vi meiner altså at det er uheldig om dette området skal bli øydelagt. For oss handlar det om mjuke verdiar og verdiar som vanskeleg kan målast i kroner og ører, medan det for Småkraft handlar om pengar. Vi håper at denne gongen er det dei mjuke verdiane som vinn. "

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 9.2.2011 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

" ...

Bakgrunn

Viser til e-post der dere ber om Småkraft sine kommentarer på mottatte uttalelser vedrørende konsesjonssøknad for bygging av Valåi kraftverk i Lesja kommune, Oppland fylke.

Vi har mottatt uttalelser fra:

1. Lesja kommune, datert 14.09.10
2. Oppland fylkeskommune, datert 02.07.10 og 11.08.10
3. Fylkesmannen i Oppland, datert 12.07.10
4. Forum for natur og friluftsliv Oppland, datert 02.07.10
5. Frøydis Anseth m.fl, datert 29.06.10
6. Ove og Nina A. Furuheim, datert 26.06.10
7. Furuodden Sameie v/Marit Ziegler, datert 18.06.10

1. Lesja kommune:

Vedtak i Kommunestyret:

Lesja kommune fraråder at det blir gitt konsesjon til Småkraft A/S til utbygging av Valåi i Lesja kommune. De negative miljømessige konsekvenser og kostnader står ikke i forhold til de fordeler og den lokale verdiskapningen utbyggingen representerer.

Lesja kommune er i utgangspunktet positiv til utbyggingen av Valåi, og på et generelt grunnlag til utbygging av mer ny fornybar energi. Lesja kommune ønsker på den bakgrunn å få utredet flere muligheter for at det skal være mer lønnsomt for grunneierne og kommunen med en eventuell utbygging av Valåi. Lesja kommune vil også stimulere til at flere lokale aktører kan være med i utredningen av videre utbyggingsplaner for Valåi.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft takker for kommunens positive vedtak til utbygging av Valåi.

Vedrørende kommunens kommentar til valg av utbygger er det uholdbart at kommunen ønsker å overprøve grunneierne i deres valg av samarbeidspartner. Småkrafts avtale med grunneierne er en privatrettslig avtale som er kommunen uvedkommende. Lesja kommune skal vurdere konsesjonsspørsmålet ut fra et forvaltningsmessig grunnlag, ikke privatrettslig.

Vi har bygget 24 kraftverk, et har fått kommunal byggeskikkpris (Oftedal, Sirdal kommune). Alle kraftverk har vært gjenstand for godkjenning og oppfølging av NVE. Vi har fått positive tilbakemeldinger på utbyggingene som viser at vi er en aktør som følger opp det lovverk og de krav til tilbakeføring som gjelder for bygging av småkraftverk. På bakgrunn av vår kunnskap som flergangsbygger gjennomfører vi prosjektene mer skånsomt og etter vår påstand på en bedre økonomiske måte enn de fleste andre utbyggere. Dette gir bedre lokal verdiskapning. Småkraft er bevisst på at våre prosjekter skal fremstå som det positive bidraget til verdiskapningen.

Småkraft har fått utarbeidet rapport ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (tidligere Landbrukshøgskolen på Ås) for verdiskapning av småkraftverk. Den viser at de lokale ringvirkningene av en utbygging er 60 øre for hver krone som grunneier har i overskudd fra et småkraftverk. Dette vil komme kommunen til gode ved økt aktivitet i området.

2. Oppland fylkeskommune:

VEDTAK Fylkeutvalget 10.08.2010, sak 77/10.

- 1. På bakgrunn av en samlet vurdering av landskapsvirkning, og negative konsekvenser for naturmiljøet frarår fylkesutvalget en utbygging av Valåi kraftverk etter alternativ 1. Utbyggingen vil medføre en stor endring i landskapsbildet ved at vannføringen i Valåfossen blir sterkt redusert. Fossen er en av kommunens mest spektakulære naturelementer og områdets attraktivitet som utfartsmål vil bli redusert ved en eventuell utbygging etter dette alternativet.*
- 2. Fylkesutvalget er skeptisk til en utbygging med såpass marginal produksjon av fornybar energi som gir relativt store negative konsekvenser for naturinteressene. NVE må derfor også for alternativ 2 avveie nøye om vilkårene for konsesjon foreligger.*
- 3. Tiltaket vil påvirke livet i elva negativt uavhengig av hvilket alternativ som velges. Valåi er en viktig gyteplass for ørret og harr. Den foreslåtte minstevannføringen vinterstid på 0,003 m³/sek tilfredsstillende, etter fylkesutvalgets skjønn, ikke kravet i vannressurslovens § 10 om at en minstevannføring ikke må underskride alminnelig lavvannsføring, i dette tilfelle 0,043 m³/sek. Fylkesutvalget mener derfor at minstevannføringen vinterstid må settes til 0,043 m³/sek. For å avbøte skadevirkningene for livet i elva anbefales det at minstevannføringen settes til 10-persentilen uavhengig av utbyggingsalternativ. Omløpsventil bør installeres for å sikre at tørrlegging av elva nedstrøms inngrepet ikke inntreffer ved et eventuelt driftsutfall.*
- 4. Undersøkelsesplikten i henhold til lov om kulturminner § 9 er ikke oppfylt i denne saken. Det er et krav at denne oppfylles før tiltaket iversettes. For å sikre at søknad om konsesjon behandles med utgangspunkt i et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag vedrørende tiltakets betydning for kulturminneverdier, bør § 9 oppfylles før konsesjonssøknaden behandles. Utbygger bør sørge for at det gjennomføres befaring av tiltaksområdet før søknad om konsesjon behandles.*

Småkrafts kommentarer:

- 1. Utbygging etter alt. 1 vil gi mindre vannføring i Valåfossen. Det er lagt opp til en minstevannføring i elven på 5%- percentil sommer og 5%- percentil vinter. Fossens utforming med et smalt parti øverst og med flere små hyller gjør at elven går hvit med små vannmengder. Sett fra hovedvegen er Valåfossen synlig men ikke et tydelig landskapselement. Fossen er best synlig fra stien som går langs elven. I løpet av året blir kun 58% av vannmengden brukt i kraftverket. I og med at det er lite vannføring (flommer) om vinteren vil det i et middelår være overløp i ca 2 mnd (58 dager) i sommerhalvåret. I vinterhalvåret vil fossen ikke være synlig. Småkraft mener at elven som et landskapselement fremdeles vil være fremtredende i lange perioder etter en utbygging.*
- 2. Landskapsmessig er Valåi lite eksponert fra sti i den nedre delen av elven. Inntaket vil bli lite synlig, rørgaten vil gå på motsatt side av elven og vil være synlig ved at skog er fjernet i traseen. Inntaket vil bli liggende nedenfor Valåfossen. Småkraft er ikke enig med fylkeskommunen at alt 2 gir relativt store negative konsekvenser for naturinteressene. Utbygging etter alt 2 vil gi mindre fornybar energi og et mindre økonomisk gunstig prosjekt men fordelene vil fremdeles være større enn ulempene.*
- 3. Småkraft AS viser til rapport om fiskeundersøkelser som er gjort i Valåi. Rapporten konkluderer med at vassdraget har middels verdi nedenfor stasjonsområdet og liten verdi ovenfor, samlet vurdering gir liten negativ virkning. På bakgrunn av dette mener vi at forhold til Valåi som gyteelv er opprettholdt ved innstallering av omløpsventil og minstevannføring lik 5%- percentil sommer og 5%- percentil vinter.*
- 4. Småkraft har akseptert alle de krav om undersøkelser som Fylkeskommunen har bedt om. Det er fylkeskommunen selv som ikke har fått gjennomført befaringsfor fylkestinget gjorde sitt vedtak. Oppland fylkeskommune har i skriv datert 13.10.2010 bekreftet at det er gjennomført kulturminneregistreringer i prosjektområdet. Det ble ikke registrert automatisk fredete kulturminner. Dersom det blir registret/ oppdaget kulturminner ved gjennomføring av tiltaket vil dette bli rapportert til kulturminnemyndighetene i Oppland. Det ble registrert en del nyere tids kulturminner, kullmiler og tufter tilknyttet dette. Ved detaljprosjektering vil en registrere funn og tilpasse rørgatetraseen slik at den ikke berører kjente kulturminner.*

3. Fylkesmannen i Oppland:

Fylkesmannen vil ikke gå i mot at det gis konsesjon til utbygging av Valåi etter alt.2. For alt 1 fraråder Fylkesmannen utbygging av hensyn til Reinheimen nasjonalpark, INON, landskapsvirkning av Valåifossen og plantesamfunnet under fossen.

For alt. 2 må det stilles følgende vilkår:

- Minstevannslipping forbi kraftverket på 0,07 m³/sek i perioden 01.10 – 30.04 og 0,043 m³/sek i perioden 01.05 – 30.09.*
- Krav om at konsesjonæren holder anleggsvegen ovenfor kraftverk stengt for all annen trafikk enn tilsyn/ vedlikehold av kraftanlegget.*
- Hekkelokaliteten til hønsehauk må ikke ødelegges. Det må søkes å unngå anleggsarbeider nærmere enn 500 m fra hekkelokaliteten til hønsehauk, kongeørn og fjellvåk i perioden mai- juni.*

- *Krav om omløpsventil i kraftverket for å hindre tørrlegging/ brå vannstandsreduksjoner nedstrøms kraftverket.*
- *Standard naturforvaltningsvilkår.*

Småkrafts kommentarer:

Forhold til Reinheimen:

Inntaksdam vil bli plassert utenfor Reinheimen nasjonalpark, veger vil bli tilbakeført over tregrensen og det vil bli montert bom på vegen.

INON:

Alt 1 vil gi ca 6 km² reduksjon av sone > 5 km fra nærmeste inngrep. Totalt sett er dette lite av kommunens totale arealer med inngrepsfri natur. Lesja kommune som sitter med lokalkunnskap for område er positiv til utbygging av alt 1.

For landskapsvirkning og plantesamfunn under fossen vises det til pkt 1 under Småkrafts kommentarer til Oppland fylkeskommune.

Dersom det blir gitt konsesjon til alt 2 vil Småkraft følge opp de krav som gis av NVE.

4. Forum for natur og friluftsliv Oppland:

FNF Oppland kommenterer at utbygging av Valåi kommer i konflikt med Reinheimen nasjonalpark, gir reduksjon av INON, redusering av Valåi som landskapselement og vil være negativ for natur- og friluftsinnteresser.

FNF Oppland mener også at alle omsøkte utbyggingsprosjekter i vassdraget bør skrinlegges uansett utbyggingsalternativ og at det ikke er samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft.

Småkrafts kommentarer:

For 1. avsnitt viser en til kommentarer til Oppland fylkeskommune og Fylkesmannen i Oppland.

Småkraft vil presisere at generell utbygging av ren fornybar energi er avgjørende på et globalt nivå for å opprettholde det biologiske mangfoldet. Dersom Valåi kraftverk alt 1 blir bygget vil dette erstatte utslipp av 2430 tonn CO₂ fra et gasskraftverk eller utslipp fra 1100 biler.

5. Frøydis Anseth m fl:

I merknaden kommenteres det at områdets betydning for rekreasjon og friluftsliv er undervurdert i søknaden. Det kommenteres at det er lagt ut turbok ved Vålåfossen der det både er fastboende, hyttefolk og tilreisende som skriver seg inn. Fellesskriv konkluderer med at de ikke ønsker utbygging i Valåi.

6. Ove og Nina Furuheim:

Ove og Nina Furuheim er negativ til bygging av Valåi kraftverk, spesielt er det to punkter som nevnes. Valåi sin rolle som gyteelv for Lesjaskogvatnet og naturinngrepene, reduksjon av landskapsopplevelse, som kommer i sammenheng med en utbygging.

7. Furuodden sameie v/ Marit Ziegler:

Furuodden sameie v/ Marit Ziegler kommenterer synlighet til Valåifossen og naturoplevelsen av denne fra hytteområdet og ved turer til fossen. Merknadsholder mener nærhet til nasjonalparken og bygging i området vil gi sår i naturen som tar lang tid før det forsvinner.

Småkrafts kommentarer til uttale nr 5, 6 og 7:

For vurdering av Valåifossen som landskapselement og Valåi som gyteelv viser en til kommentarer ovenfor.

Ved utarbeidelse av detaljplaner blir det beskrevet omfang og hvordan tilbakeføring av terreng skal gjennomføres. For Valåi vil det øverste vegetasjonslaget bli lagt til siden og lagret. Etter grøften er lukket igjen vil topplaget bli tilbakeført. Det foregår prosjekter (i offentlig regi) for å samle/utvikle frøblandinger som er tilpasset høyfjellsterreng. Småkraft vil ved gjennomføring av prosjektet forbedre gjengroingsprosessen ved å bruke en kombinasjon av disse.

Småkraft er gjort kjent med at det foreligger lokalt initiativ om utvikling av området gjennom et grendeutviklingsprosjekt "Lesjaverk utvikling". Småkraft ser at det kan være flere positive synergieffekter ved utbygging av Valåi. Tiltak kan være opprusting av veger, turstier, sykkelstier, infrastruktur, forbedre nett, bredbåndstilknytning etc. Flere av tiltakene er nødvendig i tilknytning til kraftverket og kan nyttes lokalt der det er hensiktsmessig. Dersom det blir gitt konsesjon til Valåi kraftverk vil Småkraft ta kontakt Lesjaverk utvikling for å se på felles interesser. Småkraft vil presisere at enkelte av tiltakene nevnt av Lesjaverk utvikling og av Småkraft vil kreve aksept fra grunneierne.

Bygging av kraftverket vil gi et betydelig løft i et lokalsamfunn, investeringen vil gi ringvirkninger ved kjøp av tjenester lokalt.

Oppsummering:

Vi har bygget 24 kraftverk og mener selv vi har stor erfaring og troverdighet i gjennomføring (rydde, re-vegetering) og slutføring av kraftverksutbygginger. Både tekniske og estetiske forhold blir ivaretatt. Det kan nevnes at Ofstedal kraftverk i Sirdal fikk byggeskikkprisen i 2008.

Vi mener at de positive sidene ved en utbygging av Valåi kraftverk er større enn ulempene. For grunneierne som har inngått avtale med Småkraft AS om utbygging av Valåi og lokalsamfunnet er dette en viktig tilleggs inntekt, (innbefattet ringvirkninger) som underbygger et levende miljø på Lesjaverk.

Norge trenger mer fornybar energi! For å realisere en småkraftutbygging, er den avhengig av at de som innehar rettighetene til ressursene griper fatt i muligheten og iverksetter utbygging.

Vi ber derfor NVE vektlegge de positive virkningene prosjektet vil medføre for grunneierne og lokalmiljøet i den videre behandlingsprosessen."

Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse

Oppland fylkeskommune har oversendt brev hvor de bekrefter at det er gjennomført kulturminneregistreringer i influensområdet til Valåi kraftverk. Brevet er datert 13.10.2010:

"...

Bakgrunn

Konsesjonssøknad for Valåi kraftverk, Lesja kommune, ble oversendt Oppland fylkeskommune til uttalelse i brev av 25.05.2010. Søknaden ble behandlet av Fylkesutvalget i møte av 10.08.2010 (sak 77/10), og saksfremlegg og vedtak fungerte som fylkeskommunens høringsuttalelse i saken, jf brev av 11.08.2010. I forkant av Fylkesutvalgets møte tok Oppland fylkeskommune, fagenhet for kulturvern, kontakt med Småkraft AS hvorpå det ble informert om at undersøkelsesplikten jf kulturminnelovens § 9 ikke var oppfylt i forbindelse med forelagte

konsesjonssak. Tilbud med budsjett for kulturminneregistreringer for det aktuelle tiltaket ble oversendt Småkraft AS i e-post av 09.07.2010 (formelt brev datert 12.07.2010). Småkraft AS aksepterte budsjett og betingelser for registreringene i brev av 12.07.2010.

Herved bekreftes det at kulturminneregistreringer i forbindelse med konsesjonssøknad for Vålåi kraftverk er gjennomført. Registreringene ble gjennomført i perioden 10.08.-12.08.2010. Fagenhet for kulturvern anser derfor undersøkelsesplikten, jf lov om kulturminner § 9, som oppfylt innenfor det befarte området jf kart, vedlegg 1. Vi beklager at vår tilbakemelding/bekreftelse på gjennomført befaringsrapport kommer seint.

På grunn av stor pågang på saker og høyt tidspress er endelig rapport fra befaringsrapport vil bli ettersendt når denne er ferdigstilt.

Tiltakets forhold til automatisk fredete kulturminner

Det ble ikke registrert automatisk fredete kulturminner under befaringsrapport. Ut fra våre arkiv har vi heller ikke kjennskap til at det aktuelle tiltaket vil komme i konflikt med slike.

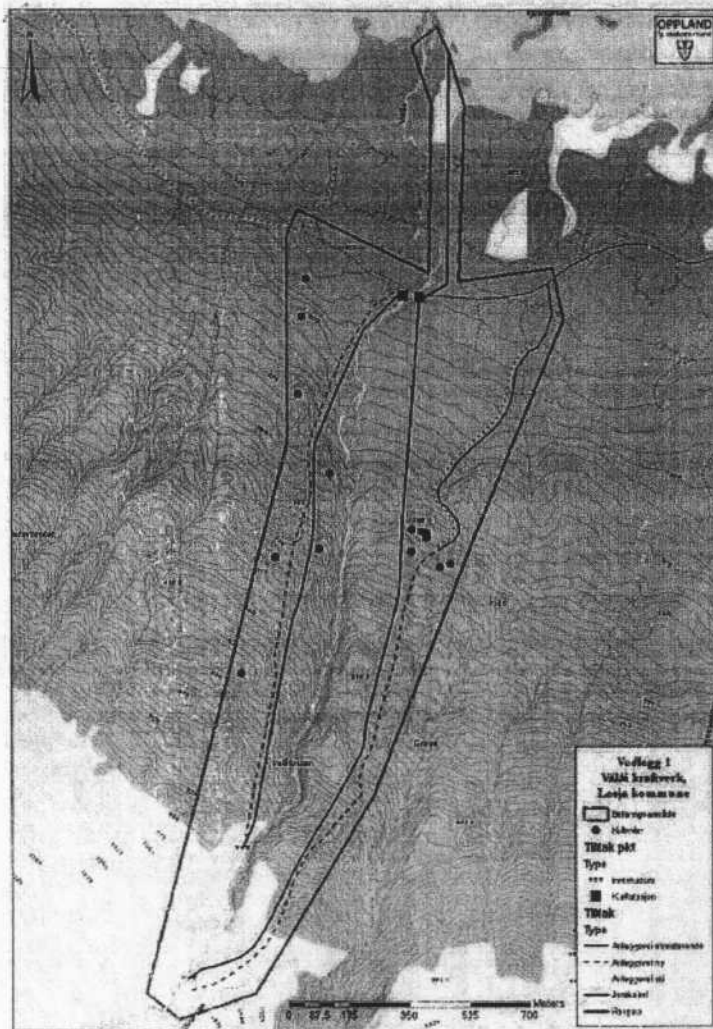
Dersom NVE velger å gi konsesjon til utbyggingsplanene, vil vi minne om meldeplikten jf kulturminnelovens § 8:

”Dersom det i forbindelse med tiltak i marka blir funnet automatisk fredete kulturminner som ikke er kjent, skal arbeidet straks stanses i den grad det berører kulturminnene eller deres sikringssoner på fem meter, jf lov om kulturminner § 8. Melding skal snarest sendes til kulturminnemyndighetene i Oppland fylkeskommune slik at vernemyndighetene kan gjennomføre en befaringsrapport og avklare om tiltaket kan gjennomføres og eventuelt vilkårene for dette.”

Tiltakets forhold til nyere tids kulturminner

Under befaringsrapport ble det registrert en rekke kullmiler og tufter/strukturer knyttet til disse, jf kart, vedlegg 1. Kullmilene kan trolig knyttes til aktiviteten ved Lesjaverk som var i drift mellom 1660 og 1812. Flere av kullmilene innenfor befaringsområdet er godt bevart. Kulturminnene utgjør viktige elementer i kulturlandskapet som forteller sin del av verkshistorien ved Lesjaverk. De er følgelig verdt å ta vare på.

Dersom NVE velger å innvilge konsesjonssøknaden, bør tiltakshaver ta hensyn til kulturminnene i deres detaljplanlegging og endelig utforming av tiltaket. Som bærer av viktig lokalhistorie, bør kullmilene tas vare på så langt det er mulig. Fylkeskommunen kan også være behjelpelig med oversendelse av innmålinger av de kulturminnene som er registrert

NVE har også fått tilsendt en foreløpig rapport som viser innmåling av grense for Reinheimen nasjonalpark i forbindelse plassering av inntak for det omsøkte prosjektet. Informasjon i e-post datert 28.10.2010:

” ...

Vernepkt nr 105 for Reinheimen Nasjonalpark er no satt ut og varig merka ved Vålåa. Høgde topp kule på punktet er 1067,8 moh. (vedlegg "vernepkt_105")

Det vart i tillegg satt ut eit punkt på fjell, sprayfleck ved Vålåa med høgde 1060,1 moh. (vedlegg "1060moh"). Avstanden mellom vernepkt nr 105 og høgdepkt 1060 ved Vålåa er 19,3 m målt horisontalt.

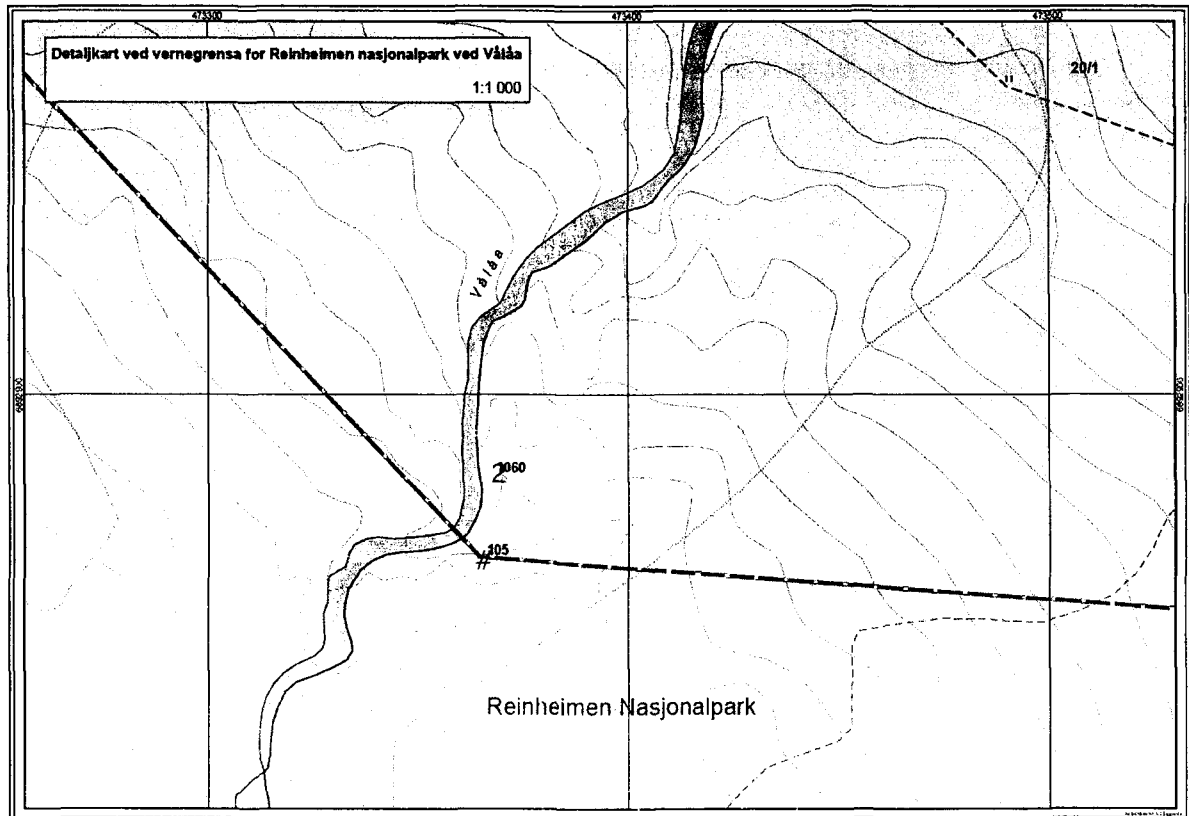
Legg også ved eit bilde der begge punkta er med (vedlegg "Vernepkt105_1060moh") og eit kartvedlegg der punkta ligg (vedlegg "Kart ved Vålåa")

Me tek ikkje ansvar for høgdene som er satt ut, men her er metoden som er brukt:

Basestasjon er satt opp i Landsnettspkt E24T0139, Rislykkja, med transformert høgde frå ellipsoidisk til ortometrisk høgde. Vidare hadde me to målesett der det eine settet målte med Cpos-korreksjon til Statens kartverk og det andre med radiosignal til nemnte trigpkt. Resultata vart så godt som like. Nøyaktigheiten er vel om lag + - 10 cm. Ved punkt 1060 er det lagt ei

helle lagt oppå punktet og viserverde er mura opp ved sida. Ved vernepkt 105 er det røysa rundt.

Jordskifteretten ettersender brev. Du kan også informere Småkraft AS og NVE.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Tiltakshaver for Valåi kraftverk er Småkraft AS som ble stiftet i 2002. Småkraft AS eies av fire selskaper i Statkraftalliansen: Skagerak Energi, Agder Energi, BKK og Statkraft.

Småkraft AS har en målsetting om å bygge ut en produksjonskapasitet på 2,5 TWh innen 10 år.

Om søknaden

Småkraft AS ønsker å utnytte fallet i Valåi i Lesja kommune i Oppland til kraftproduksjon og søker om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf § 8, om tillatelse til:
 - å bygge Valåi kraftverk i samsvar med framlagte planer (alt. 1), eventuelt med endringer i den tekniske utførelsen (alt. 2)
2. Etter energiloven om tillatelse til:
 - Bygging og drift av Valåi kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Beskrivelse av området

Valåi kraftverk vil ligge i Lesja kommune, i Oppland fylke, ca. 20 km nordvest for Lesja sentrum og om lag 3 km fra Lesjaverk. Valåi kommer fra fjellområdet i Reinheimen. Elva renner ut i Lesjaskogvatnet, som har avløp til både Rauma og Lågen. Nedbørfeltet når opp i ca. 1750 meter over havet.

Utbyggingsområdet vil få veiforbindelse via privatvei til Valåi, som går fra E136 ved Lesjaverk. For alt. 1 vil tiltaket berøre en strekning på ca. 2270 m av Valåi fra inntaket på kote 1060 og til utløpet fra kraftstasjonen på kote 630. For alt. 2 vil tiltaket berøre en strekning på ca. 1840 m av Valåi fra inntaket på kote 900 og til utløpet fra kraftstasjonen på kote 630.

Floraen i det meste av influensområdet er relativt artsfattig, og blåbærfuruskog er den dominerende vegetasjonstypen. Fjellbjørkeskogen overtar i de høyereliggende delene av området fra ca. 900 moh, men også denne forsvinner opp mot det planlagte inntaket for alt. 1 hvor det er en mellomting mellom rabbevegetasjon og lesidevegetasjon. Under Valåifossen er det et større artsmangfold av karplanter enn ellers i området.

Det er kartfestet en naturtype ved Valåifossen av typen bekkekløft med fosse-eng. Denne er gitt verdien B – viktig. Det ble registrert en rødlistet karplante i dette området, grannsilde. Lavarten ulvelav ble også registrert i influensområdet. Begge er kategorisert som ”nær truet” i Norsk rødliste for arter 2010. Fylkesmannen i Oppland har også informert i sin høringsuttalelse at det er registrert hønsehauk i nærheten av området. Hønsehauk har status som ”nær truet” i rødlista fra 2010. Utover det så er det registrert to hekkende rovfugler, kongeørn og fjellvåk, i eller ved kløfta. Disse er ikke lenger på rødlista.

Det er også utført en egen rapport som tar for seg fiskeforekomstene i Valåi på bakgrunn av at elva er rapportert som en viktig gyteelv for harr. Harr ble ikke dokumentert i denne undersøkelsen, men det ble påpekt at den nedre delen innehar svært godt egnede gyteområder for arten og at elva nok er et viktig rekrutteringsområde for harrbestanden i Lesjaskogvatnet.

Det går en merket tursti langs østsiden av Valåi opp til Valåifossen hvor det er lagt ut en bok hvor turgåere kan registrere seg.

Eksisterende inngrep i vassdraget

I dag går det en privat vei fra Lesjaskog bort til Valåi. Det er også en privat vei som går bort til Valåi fra Tandsæter fra nordvest. Ellers er området uberørt av tekniske inngrep. En 22 kV kraftledning som kraftverket vil bli tilknyttet, går på nordsiden av Lesjaskogvatn. Deler av området i og rundt tiltaksområdet har tidligere i stor grad blitt brukt som beiteområde for husdyr og for uttak av ved og tømmer. Det er satt opp et gjerde langs Valåi fra Lesjaskogvatn opp til ca. kote 675 der elva deler seg i to løp. Løpene samles igjen ca. ved kote 655.

Påvirkningsgraden i influensområdet er liten. Området er i dag lite brukt. Det er lokalbefolkningen som i det alt vesentlige bruker området. Jakt og turer er den viktigste aktiviteten, samt at den lokale veien brukes av syklister forbi Valåi.

Teknisk plan

Inntak

Alt. 1: Kraftverksinntaket er planlagt bygget rett nedenfor grensen mot Reinheimen nasjonalpark på kote 1060. Inntaksmagasinet vil komme i berøring med arealer innenfor nasjonalparken. Transporten vil foregå ved hjelp av anleggsveien som er forutsatt bygget i forbindelse med etablering av rørgate, eventuelt ved hjelp av helikopter.

Dammen forutsettes bygd i betong. Siden prosjektet må ha et frostfritt inntak vil en måtte plassere utløpsrøret fra dammen 3-4 m dykket under vannspeilet. Total høyde på konstruksjonen vil bli mellom 2 og 4 m, og det tilstrebes å grave seg ned i terrenget for å unngå at dammen blir veldig synlig i terrenget. Dammen blir ca. 20 m lang over krona. Betongen i inntaksdammen kan tilsettes farge slik at fargekontrastene til det omliggende terrenget blir små. Kraftverksinntaket forsynes med varegrind, føringer for setting av bjelkestengsel samt en stengeanordning som eventuelt vil ha funksjon som rørbruddsventil hvis det finnes påkrevet i detaljprosjekteringsfasen.

Alt. 2: Kraftverksinntaket er planlagt bygget på kote 900, nedenfor Valåifossen. Transporten vil foregå ved hjelp av anleggsveien som er forutsatt bygget i forbindelse med etablering av rørgate.

Dammen forutsettes bygd i betong og blir anslagsvis 3-4 m høy og ca. 30-40 m lang over krona. Kraftverksinntaket bygges i dammen slik at rørutaket dykkes til frostfri dybde og forsynes med varegrind, føringer for setting av bjelkestengsel samt en stengeanordning som eventuelt vil ha funksjon som rørbruddsventil hvis det finnes påkrevet i detaljprosjekteringsfasen.

Vannvei

Vannet er forutsatt ført i nedgravde rør fra inntaket til kraftstasjonen for begge alternativene.

Alt. 1: Rørdiameteren blir 600 mm på hele lengden. Øverst ligger rørgatetraseen i åpent terreng. Fra kote 1000 ligger rørgatetraseen i skogsterreng, med bjørkeskog for den øverste delen og furuskog for den nederste. Det forventes for det meste løsmasser i traseen og relativt enkle, anleggsmessige forhold på det meste av strekningen. Ovenfor kote 1000 kan det være noe fjell.

Alt. 2: Rørdiameteren blir 600 mm på hele lengden. Fra inntaket ligger rørgatetraseen i skogsterreng, med bjørkeskog for den øverste delen og furuskog for den nederste. Det forventes for det meste løsmasser i traseen og relativt enkle, anleggsmessige forhold på det meste av strekningen.

Detaljplanlegging av rørtraseene er ikke gjennomført på dette stadiet. Traseene vil bli planlagt og stukket ut endelig når konsesjon er gitt og etter nærmere befarings. Total rørlengde fra inntaket til kraftstasjonen er ca. 2 100 m for alt. 1 og 1 640 m for alt. 2. I traseen for tilløpsrøret regnes det generelt med at skogen må fjernes i et ca. 20-25 meter bredt ryddebelte.

Kraftstasjon

Alt. 1: Kraftstasjonen vil bli plassert på oppsiden av veien som kommer inn fra Lesjaskog på kote ca. 630, og ca. 830 m fra Valåis utløp i Lesjaskogsvatnet. Kraftstasjonen vil ikke være synlig fra riksveien. Fra stasjonen ledes vannet i en kort avløpskanal ut i elva. I kraftstasjonen installeres et Peltonaggregat. Aggregatet får en nominell effektytelse på 2,9 MW og maksimal slukeevne på 0,85 m³/s. Minste turbinvassføring vil ligge i området 0,07 m³/s.

Alt. 2: Kraftstasjonen vil bli plassert på oppsiden av veien som kommer inn fra Tandsæter på kote ca. 630, og ca. 830 m fra Valåis utløp i Lesjaskogsvatnet. Kraftstasjonen vil ikke være synlig fra riksveien. Fra stasjonen ledes vannet i en kort avløpskanal ut i elva. I kraftstasjonen installeres et peltonaggregat. Aggregatet får en nominell effektytelse på 1,8 MW og maksimal slukeevne på 0,85 m³/s. Minste turbinvassføring vil ligge i området 0,07 m³/s.

For alt. 1 får generatoren en ytelse på 3,2 MVA med antatt spenning på 0,69 kV. For alt. 2 får generatoren en ytelse på 2,0 MVA med antatt spenning på 0,69 kV. Generatorspenningen transformeres opp til 22 kV via en trafo med samme ytelse som generatoren.

Kraftstasjonsbygget antas å ville dekke en grunnflate på ca. 70-80 m². Det er ikke bestemt om transformatoren skal plasseres inne i kraftstasjonsbygget eller utenfor. Bygget vil bli tilpasset eksisterende bebyggelse og terreng.

Elektriske anlegg

Kraftstasjonen vil ligge ca. 2 000 m fra eksisterende 22 kV linje hvor kraftverket antas å ville mate inn. Det antas at det bygges en 22 kV avgrensning fra kraftstasjonen, som nedgravd kabel. På den siste strekningen fra nordsiden av Lesjaskogsvatnet til Doset kan linjen bli bygd som luftspenn. Over Lesjaskogsvatnet vil kablet legges som sjøkabel.

Eksisterende kraftlinje forbi Lesjaverk har ifølge A/S Eidefoss kapasitet til å ta imot ny kraft, da Lesjaskog ligger i et underskuddsområde.

Veier

Kraftstasjonen ved alt. 1 vil ligge rett ved veien som kommer fra Lesjaverk. Atkomst til kraftstasjonen forutsettes å bli via eksisterende vei til elva. For alt. 2 vil kraftstasjonen ligge på andre siden av elva. Her kan det være mest praktisk å bruke veien som går fra Tandsæter som anleggsvei. I dette tilfellet må veien forlenges ca. 280 m langs stien bort til Valåi. En vil dermed slippe å bygge ny bru over Valåi.

For å få gravd rørgrøft og fraktet rør og masser for grøfta må det først ryddes veitrasé. På den nederste del av strekningen for alt. 1 kan en eksisterende traktorvei benyttes, ca. 700 m. På størstedelen av lengden forutsettes at det bygges ny anleggsvei ved siden av røtraseen, anslagsvis 1 400 m fra enden av eksisterende traktorvei og opp til inntaket for alt. 1 og 1 630 m langs røtraseen for alt. 2 der det blir anleggsvei helt fra stasjonen. Anleggsveien vil gå på ulik side av elva avhengig av alternativ som velges. Veien antas også brukt for drifts- og vedlikeholdsformål etter at kraftverket er ferdig.

Massetak og deponi

Det blir ingen overskuddsmasser av betydning. I kraftstasjonsområdet vil eventuelle masser bli planert ut langs veien og rundt kraftstasjonsbygget. Langs rørgata vil løsmassene bli planert langs traseen.

Hydrologisk grunnlag

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt på ca. 20,5 km², og middelvannføringen er beregnet til ca. 0,42 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 0,28. Avrenningen varierer noe fra år til år med dominerende flommer fra mai til september. Laveste vannføring opptrer gjerne i perioden oktober til mai. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 73 og 3 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 43 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er

planlagt til 0,85 m³/s og minste slukeevne 0,07 m³/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 70 l/s i perioden 01.05. til 30.09. og 3 l/s resten av året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 58 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. NVEs nye vurdering viser imidlertid at den alminnelige lavvannføringen som ligger til grunn i søknaden nok er litt høy. Ny verdi for alminnelig lavvannføring beregnet av NVE i april 2011 ligger rundt 15 l/s.

Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Valåi kraftverk alt. 1 og 2 til hhv. ca. 7,3 og 4,6 GWh fordelt på hhv. 1,1 og 0,7 GWh vinterproduksjon og hhv. 6,2 og 3,9 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til hhv. 23,5 og 19 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på hhv. 3,2 og 4,1 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

I inntaksområdet vil bygging av inntaksdammen og etablering av inntak berøre et areal på anslagsvis 1,5 daa. I traseen for tilløpsrøret regnes generelt et ca. 10-15 meter bredt ryddebelte der skogen må fjernes og en enkel atkomstvei etableres. Rørtraseen er totalt på ca. 2 100 meter for alt.1 og 1 640 meter for alt. 2. Røret blir nedgravd og overdekket, og arealet vil bare bli midlertidig lagt beslag på i byggeperioden. Arealbruken er derfor foreløpig. Når grøfta er gjenfylt, vil terrenget revegeteres og eventuell tidligere bruk vil kunne bli gjenopptatt. Eventuelle overskuddsmasser antas å bli neglisjerbare og vil lett kunne plasseres i rørtraseen og kraftstasjonsområdet og tilpasses omgivelsene.

Atkomstveien til kraftstasjonen vil bli ca. 30 m ny vei ved alt.1. Med byggebredde ca. 6 m blir arealet ca. 0,2 daa. Kraftstasjonen for begge alternativ med uteområde antas å ville legge beslag på et areal på ca. 1,5 daa. For alt. 2 trengs det ca. 280 meter ny vei. Arealet blir ca. 1,7 daa.

Grunneierne er rettighetshavere til både fallene og mesteparten av grunnen som er nødvendig for å utnytte elva til kraftproduksjon, herunder arealer for kraftstasjon med atkomstvei, noe av vannveien for alt.1 og hele vannveien for alt. 2, uttak av stedlige masser, trasé for overføringslinje/kabel ned til Lesjaskogsvatnet m.v. Inntaket og inntaksdammen for alt. 1 ligger i felleseie sammen med øvre del av vannveien.

Det foreligger avtale med grunneierne som dokumenterer avtale om overdragelse av alle rettigheter til fall og grunn som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Utbyggingsområdet er avsatt som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanens arealdel. Dette betyr at det er et generelt byggeforbud i området, og det må søkes om dispensasjon for å få bygge kraftverk der.

Samlet plan (SP)

Prosjektet er ikke behandlet i Samla Plan for vassdrag (SP) og berører heller ikke andre SP-prosjekter. Grensen for behandling i Samla Plan er nå hevet til 10 MW. Kraftverket kommer derfor ikke inn under bestemmelsene for slik behandling.

Inngrepsfrie områder (INON)

Det planlagte tiltaket vil påvirke et urørt naturområde som medfører at INON-sone 2, 1 og ”villmarkspreget”, dvs. områder mellom 1-3, 3-5, og >5 km fra inngrep, reduseres henholdsvis med ca. 3,1, 7,0, og 5,8 km².

Andre verneområder

Grensen for Reinheimen nasjonalpark ligger like oppstrøms inntaket til alt. 1, og vannspeilet bak inntaksdammen vil komme i berøring med arealer inne i nasjonalparken.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 19.10.2010 sammen med representanter for søker, kommune, Fylkesmannen, nasjonalparkforvalter, fastboende og hytteeiere. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Lesja kommune (LK) fraråder at det blir gitt konsesjon til Småkraft AS for utbygging av Valåi kraftverk. Kommunen mener at de negative miljømessige konsekvensene og kostnadene ikke står i forhold til fordelene og den lokale verdiskapningen i prosjektet. Kommunen er i utgangspunktet positive til en utbygging og utnyttelse av Valåi, men de ønsker å få utredet andre alternativer som kan være mer lønnsomme for grunneierne og kommune.

Fylkesmannen i Oppland (FM) vil ikke motsette seg at det blir gitt konsesjon for en utbygging av Valåi etter alternativ 2. FM fraråder samtidig at det gis konsesjon etter alternativ 1 av hensyn til bl.a. nærhet til Reinheimen nasjonalpark, bortfall av inngrepsfri natur, landskapsvirkninger av redusert vannføring i fossen og plantesamfunnet under denne. FM setter også opp en del vilkår som de mener må overholdes dersom det blir gitt konsesjon til alternativ 2.

Oppland Fylkeskommune (FK) fraråder en utbygging av Valåi etter alt. 1. De mener at en utbygging vil medføre store endringer i landskapsbildet dersom vannføringen i fossen blir sterkt redusert. FK vektlegger fossen som en av kommunens mest spektakulære naturelementer, og de er bekymret for at områdets attraktivitet som turmål vil bli redusert ved en ev. utbygging etter alt. 1. FK mener at NVE også for alt. 2 må vurdere om vilkårene for konsesjon foreligger. FK mener videre at det uavhengig av utbyggingsalternativ må settes krav om en minstevannføring tilsvarende 10-persentilen dersom det blir

en utbygging og at en omløpsventil bør installeres for å sikre at elva ikke tørrlegges nedenfor kraftstasjonen ved en eventuell driftsstans.

Forum for natur og friluftsliv Oppland (FNF) er negative til en utbygging og ber om at alle omsøkte utbyggingsprosjekter skrinlegges uansett utbyggingsalternativ. FNF ønsker en samlet vurdering av planer om kraftverk i Lågen og sidevassdrag, og de er bekymret for en bit-for-bit utbygging av vassdragene. Videre mener de at kraftverksplanene kan komme i konflikt med Reinheimen nasjonalpark, bortfall av INON areal, Valåifossen som landskapselement og rødlistearter. De mener også at tiltaket vil komme i konflikt med flere av paragrafene i naturmangfoldloven.

Furuodden hyttesameie mener at det ikke er noe rimelig forhold mellom de naturverdiene som ødelegges og de verdiene en kraftutbygging gir. De vektlegger fossen som en vesentlig del av naturopplevelsen for brukerne av området i dag. Dette gjelder både for utsikten fra hytta mot fossen og på turer til fossen. De er også bekymret for de sårene som anlegget vil kunne skape i landskapet.

Ove og Nina A. Furuheim er kritiske til å bygge ut Valåifossen og trekker frem flere negative sider ved en ev. utbygging i sin uttalelse. De er spesielt bekymret for de planlagte naturinngrepene og hvordan området vil fremstå etter en ev. utbygging. En tørrlegging av fossen store deler av året trekkes også fram som en negativ konsekvens.

Frøydís Anseth m.fl. vektlegger viktigheten av fossen og området rundt i dagliglivet, og de mener at områdets betydning for rekreasjon og friluftsliv er undervurdert i søknaden. De er også bekymret for hvordan anleggsarbeid ev. vil påvirke landskapet, og de trekker fram at det bl.a. hekker ørn i området. De er redd ørnen vil forsvinne dersom det skal bygges ut.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempene

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

- Prosjektet vil i følge søknaden gi inntil ca. 7,4 GWh i ny årlig fornybar energiproduksjon.
- Prosjektet kan bidra til lokal aktivitet og verdiskapning i lokalsamfunnet og vil gi inntekter til grunneier og Småkraft AS.

Ulemper

- En utbygging vil medføre redusert vannføring i Valåi store deler av året.
- En utbygging etter alternativ 1 vil påvirke Valåifossen som viktig landskapselement.
- En utbygging etter alternativ 1 vil få negative konsekvenser for en viktig bekkekløft med fosseeng.
- Prosjektet vil kunne påvirke et område med gode gyteforhold for harr og ørret i negativ retning.

NVEs vurdering

Den planlagte utbyggingen gjelder etablering av et kraftverk med inntak, nedgravd rørledning fra inntak til kraftstasjon, adkomstvei til inntak og kraftstasjonsbygning. Det er også omsøkt et redusert alternativ med inntak nedenfor fossen i Valåi og nedgravd rørledning på motsatt side av elven som for hovedalternativet. Inngrepene i forbindelse med anleggelse av inntaksdam for hovedalternativet vil bli liggende på snaufjellet kloss inntil Reinheimen nasjonalpark og med et vannspeil som vil strekke seg innenfor nasjonalparkgrensen. Inngrepene i den nedre delen av prosjektet vil kun bli synlig fra nærliggende områder. Kraftstasjonen blir liggende i skogsmark på kote 630 like ved siden av elva. Den resterende delen av arealet som blir berørt består i all hovedsak av skogsmark og høyfjell. Det skal bygges permanent skogsvei fram til inntakene for begge alternativene med unntak av den øvre delen på snaufjellet i alt. 1 der veien skal tilbakeføres etter ferdigstillelse.

LK er generelt positive til en utbygging av fallet i Valåi, men de fraråder at konsesjonen gis til Småkraft AS. Kommunen ønsker i utgangspunktet en utbygging som er mer lønnsom for grunneierne og kommunen. FM og FK fraråder begge en utbygging av Valåi etter alternativ 1, men de vil ikke motsette seg at det gis tillatelse til en utbygging etter alternativ 2. Dersom det blir en utbygging så setter både FM og FK opp vilkår som de mener bør inngå i en eventuell tillatelse, bl.a. når det gjelder minstevannføring. FNF er negative til en utbygging og de ønsker en samlet vurdering av planer om kraftverk i Lågen med sidevassdrag. Naboer og hytteeiere som har uttalt seg i saken er negative til at Valåifossen og elva nedenfor blir berørt av en kraftutbygging. De vektlegger områdets betydning som rekreasjonsområde og fossen som landskapselement. De er også bekymret for hvordan naturinngrepene i området vil påvirke landskapet på sikt.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Utbyggingsprosjektet i Valåi har for alt. 1 et nedbørfelt på ca. 20,5 km², og middelvannføringen er beregnet til ca. 0,42 m³/s. Det maksimale vannuttaket er satt til 0,85 m³/s, noe som utgjør ca. 200 % av middelvannføringen. I et år med en avrenning lik gjennomsnittet så vil det være et flomoverløp over dammen i ca. 58 dager og kraftverket vil stå i 142 dager pga. for liten vannføring. Alminnelig lavvannføring ved inntaket er beregnet til 43 l/s. 5-persentil verdien for sommer- og vintervannføring er beregnet til hhv. 73 og 3 l/s. Det er foreslått slipp av minstevannføring på nivå med 5-persentil verdiene for sommer og vinter. Restvannføringen ved den planlagte kraftstasjonen er i gjennomsnitt beregnet til å utgjøre ca. 45 % av vannføringen før utbygging. Det meste av dette vil komme om sommeren i perioden mai til september.

Dersom det blir en utbygging av Valåi så vil vannføringen i et gjennomsnittår bli sterkt preget av slukeevnen som planlegges i kraftverket, og minstevannføring vil være den dominerende vannføringen gjennom året. Det er kun i store flomperioder at det vil gå mye vann i elva etter en ev. utbygging. Disse periodene vil inntreffe hyppigst under snøsmeltingen om sommeren.

FM stiller spørsmål i sin uttalelse i saken til om verdien for 5-persentil for vintersesongen stemmer, da denne bare er på 7 % av alminnelig lavvannføring.

NVE har sett på de beregningene som foreligger for Valåi. Basert på de dataene som er lagt til grunn så finner vi ingen store feil i de beregningene som er utført. Det er utvilsomt lav vannføring om vinteren i det aktuelle området, noe som gir seg utslag i en svært lav 5-persentil verdi om vinteren. NVEs nye vurdering viser imidlertid at den alminnelige lavvannføringverdien som ligger til grunn i søknaden nok er litt høy. Ny verdi for alminnelig lavvannføring beregnet av NVE i april 2011 ligger rundt 15 l/s.

Naturens mangfold

Rødlistearter

Det er påvist en rødlistet lavart og en rødlistet karplante innenfor utbyggingsområdet. Dette er ulvelav og grannsilde som begge er kategorisert som nær truet. Issoleie, som også er registrert i influensområdet, var kategorisert som nær truet i den forrige Rødlisten, men er nå satt som livskraftig. Rovfuglene kongeørn og fjellvåk ble registrert som hekkende innenfor influensområdet. Disse var tidligere kategorisert som nær truet i Rødlisten, men er nå vurdert som livskraftige i den reviderte utgaven fra 2010. Hønehauk, som er nær truet, er også registrert i området.

Det største artsmangfoldet av karplanter ble funnet under Valåifossen, og det var også her grannsilde hadde sitt voksested. Miljørapporten som er utført i forbindelse med søknaden påpeker at forholdene for planteartene i nedkant av fossen nok vil bli endret dersom det blir en utbygging etter alternativ 1, men at virkningen vil avhenge av størrelsen på minstevannføringen. Rapporten konkluderer med at dersom vannføringen endres så vil konkurranseforholdene også endres over tid og artssammensetningen vil kunne forandre seg. Når det gjelder ulvelav så mener konsulenten at dersom man tar hensyn til substratet som arten vokser på, døde furutrær, så vil arten neppe bli særlig negativt berørt av en ev. utbygging. Rovfuglene i området bør ikke forstyrres under hekkeperioden, men utover det så mener konsulenten at et tiltak ikke vil ha langvarige negative virkninger for fuglelivet i området.

NVE har i forbindelse med sluttbehandlingen av søknaden søkt i tilgjengelige databaser på nett og funnet at strandsnipe er registrert nær utløpet av Valåi i Lesjaskogvatnet. Strandsnipe er kategorisert som nær truet i den norske rødlista fra 2010. Arten vil ikke berøres av tiltaket.

LK har i sin saksbehandling påpekt at biologisk mangfold og rødlistarter kan bli skadelidende dersom fossen bygges ut. FM påpeker at det også er registrert hønehauk (nær truet) relativt nært den planlagte røtraseen og at det av den grunn bør unngås å utføre anleggsarbeid nærmere enn 500 m fra hekkelokaliteten i perioden mai – juni.

Når det gjelder rødlistearter så konkluderer NVE med at det er knyttet en viss usikkerhet til hvordan grannsilde vil bli påvirket dersom Valåifossen blir bygget ut og vannføringen endres vesentlig. Arten er knyttet til overrislede snøleier og andre fuktige og kalde habitater. Klimaendringer og temperaturøkning er ansett som en trussel mot arten. Dersom det blir en utbygging etter alt. 1 må det foretas en grundig vurdering av avbøtende tiltak for arten i form av minstevannføring. Ved alt. 2 blir ikke arten berørt. Ulvelav vil trolig ikke bli berørt av en utbygging dersom substratet til arten ivaretas.

Når det gjelder hønehauk så mener NVE at så lenge det tas hensyn til hekkende fugl i en eventuell anleggsperiode og at man unngår felling av reirtrær så vil tiltaket la seg gjennomføre uten store negative konsekvenser for arten. Dette er forhold som kan ivaretas av NVE gjennom godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden.

Terrestrisk miljø

Det er registrert naturtypen "bekkekløft" i Valåi i forbindelse med miljøkartleggingen som er utført. Bekkekløften har fått verdien B "viktig" og det er registrert antydninger til fosseeng i tilknytning til kløften. Fosseeng er en truet vegetasjonstype i Norge. Utover bekkekløften så ble det ikke gjort spesielle funn innenfor det terrestre miljøet i tiltaksområdet.

Bekkekløften ligger nedenfor Valåifossen noe som medfører et annet fuktighetsnivå enn område rundt. Slike miljøer er ofte velegnet for å huse fuktighetskrevede kryptogamer, men klimaet i Lesja er trolig for tørt til at de mest fuktighetskrevede artene vil leve der. Miljørapporten registrerte bare trivielle arter fra disse artsgruppene i dette området. Det ble derimot gjort funn av flere sildearter, deriblant en

rødlistet art, noe som er med på å øke verdien til kløfta. Flere rovfugler skal også benytte kløfta som hekkeplass. Fossefall ble også observert langs elva i forbindelse med miljøkartleggingen.

Av vilt så er det en fast stamme av jerv i Reinheimen, som er nærområde til den planlagte utbyggingen. Elg og hjort er vanlig i distriktet, og det er en stor og livskraftig villreinstamme i fjellene sør for utbyggingsområdet. Ifølge søknaden så har Ottadalen villreinutvalg diskutert planene vedrørende kraftverkutbygging og ikke funnet at disse vil skape noen problemer for villreinen.

LK har i sin saksutredning lagt vekt på at det biologiske mangfoldet i området kan bli skadelidende dersom fossen i Valåi bygges ut og at den registrerte bekkekløfta gir levevilkår for både rødlistede planter og fugl. FM ønsker heller ikke en utbygging av fossen av hensyn til plantesamfunnet under fossen, og de legger vekt på at det kan være uheldig å åpne opp fjellområdene innenfor inntaket med tanke på villrein. Dersom det gis konsesjon til alternativ 1 så mener FM at veien opp til inntaket må fjernes i sin helhet etter at en ev. utbygging er ferdig. FM er også opptatt av at bunndyrfaunaen kan bli skadelidende ved en utbygging og dermed også mattilgangen for fossefall. De er positive til at kraftlinjen skal legges som jord-/ sjøkabel av hensyn til bl.a. fuglelivet ved Lesjaskogvatnet.

Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget i søknaden som foreligger så er naturverdiene kartlagt i en egen rapport som er utarbeidet av firmaet Bioreg AS. Rapporten baserer seg på litteraturstudier og en feltdag i området. Flora og fauna er registrert, og det er lagt vekt på å kartlegge naturtyper, karplanter, moser og lav i influensområdet. Etter NVEs vurdering så er kartleggingen utført av kvalifisert personell og i tråd med de kravene som NVE stiller i sitt veiledningsmaterieell. NVE er klar over at det er mulig å avdekke flere arter knyttet til Valåis bekkekløft ved en utvidet kartlegging, men vi mener at kartleggingen er tilstrekkelig utført for å kunne fatte et vedtak i saken.

NVE vil vise til OEDs retningslinjer for små vannkraftverk hvor det står at *"tiltak som kommer i konflikt med arter som er "kritisk truet" eller "sterkt truet", eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for ... kan ikke påregne å få konsesjon"*. Bekkekløfter er, ifølge de samme retningslinjene, en naturtype som Norge kan sies å ha et internasjonalt ansvar for. Bekkekløften i Valåi er gitt verdi B, og miljørapporten har vurdert konsekvensen for bekkekløfta til å være middels til lite negativt avhengig av hvor stor minstevannføring som velges og hvordan kjøremønsteret blir i vekstsesongen. Dersom alternativ 2 velges så vil fossen falle utenfor influensområdet, og det blir ingen konsekvens for den registrerte naturtypen.

NVE er klar over at kløfta og fossen vil bli direkte berørt av en utbygging etter alternativ 1, og at utfallet for de registrerte artene da vil avhenge av den minstevannføringen som ev. fastsettes. I følge de vannføringskurvene som ligger ved søknaden vil det fortsatt være perioder med overløp i vekstsesongen, men disse vil bli færre og mindre intense. En slukeevne som omsøkt vil etter NVEs vurdering med stor sannsynlighet føre til vesentlige endringer i økosystemet til bekkekløfta over tid. Dagens bekkekløftmiljø langs Valåi er et resultat av flere faktorer, som berggrunn, eksposisjon, luftfuktighet osv. Dersom en av disse faktorene endres radikalt så vil miljøet også endres. Det er på dette grunnlaget knyttet noe usikkerhet til om de registrerte sildreartene, og spesielt grannsildre, vil forbli i området etter en utbygging. Dersom alternativ 2 velges så vil de omtalte naturverdiene skjermes og etter NVEs vurdering ivaretas, dersom det blir en utbygging.

En utbygging av elvestrekningen kan etter NVEs oppfatning ha negative konsekvenser for livsgrunnlaget til fossefallet og for bunndyrfaunaen i elva. Fossefallet hekker ofte i tilknytning til fosser og stryk som gir skjul for naturlige fiender. Vinteren er en kritisk fase for arten, og den er da avhengig av tilgang på føde, bl.a. bunndyr, og partier med åpent vann. Bunndyrfaunaen er også avhengig av rennende vann gjennom hele året, og en stor del av bl.a. steinfluearter har en vesentlig vekst i vinterhalvåret.

Ved en eventuell utbygging, både etter alternativ 1 og 2, så mener NVE at det må slippes en tilstrekkelig minstevannføring hele året for å opprettholde det biologiske livet i og rundt elva. Vi legger imidlertid vekt på at naturverdien knyttet til bekkeløfta har stor verdi, og at disse verdiene betinger en minstevannføring som trolig vil være urealistisk høy for at de skal ivaretas.

Akvatisk miljø

Det er utført en egen fiskeundersøkelse i Valåi i forbindelse med søknaden. Vassdraget er en sideelv til Lesjaskogvannet og er rapportert som en viktig gyteelv for harr. Undersøkelsen viste en lav tetthet av ørret, mens harr ikke ble påvist i denne undersøkelsen. Valåi er derimot tidligere dokumentert som gyteelv for harr, og de nederste delene skal være svært godt egnet. Elva er en av 3-4 sidebekker til Lesjaskogvannet og er derfor et viktig rekrutteringsområde for harrbestanden i vannet. Rapporten som følger søknaden konkluderte med å gi vassdraget liten verdi ovenfor kraftstasjonsplasseringen og middels verdi nedenfor. Samlet sett ble tiltaket vurdert å ha liten negativ virkning dersom det installeres omløpsventil eller lignende, og det slippes en tilstrekkelig minstevannføring.

Flere av høringspartene i saken er bekymret for hvordan en utbygging vil påvirke livet i elva. FM er kritisk til om den foreslåtte minstevannføringen om vinteren vil ha noen biologisk betydning, og de stiller spørsmål om verdien som angis for 5-persentilen for vintersesongen kan stemme. FM peker på viktigheten av Valåi som gyteelv, men mener samtidig at en normal drift i kraftverket neppe vil medføre vesentlige konsekvenser for fisken. De er imidlertid av den oppfatning at dersom det gis konsesjon så bør det installeres en omløpsventil for å sikre at elva nedstrøms kraftverket ikke utsettes for brå endringer i vannstanden. FK vektlegger også de mulige negative virkningene for fisk i vassdraget og ønsker også at det installeres en omløpsventil i kraftverket dersom det gis konsesjon. Småkraft AS imøtekommer dette kravet i sine kommentarer til høringsuttalelsene og vil installere en omløpsventil og opprettholde en minstevannføring lik beregnede 5-persentil verdier sommer og vinter.

På bakgrunn av de opplysninger som har fremkommet i denne saken så mener NVE at interessene for fisk og fiske i Valåi må ivaretas dersom det skal gis tillatelse til en utbygging av Valåi kraftverk. Plassering av kraftstasjonen vil etter NVEs vurdering berøre en del av Valåi som ikke innehar vesentlige verdier for fisk. Fisk kan gå opp til området hvor kraftverket er tenkt plassert (for begge alternativene), men de øvre delene er i hovedsak grovsteinete og strie. Det er derimot viktig å ivareta de mulige gyteområdene som finnes lenger ned mot utløpet i Lesjaskogvannet. Her er det ifølge fiskeundersøkelsen gode gyteforhold for ørret og harr. Det fremgår også av en tidligere fiskerapport fra 2005 "Harrens gyting i Lesjaskogvatnet, kartlegging av gytebekker" av Finn Gregersen at Valåi sannsynligvis har en stor gytebestand av harr. Valåi karakteriseres som en "meget fin gytebekk med meget store og gunstige gytearealer".

Dersom det gis konsesjon til bygging av Valåi kraftverk så mener NVE at et viktig avbøtende tiltak i forhold til fisk vil være slipp av en tilstrekkelig minstevannføring og en installering av omløpsventil eller lignende i kraftverket. Etter vår vurdering vil slipp av en minstevannføring også ivareta øvrig akvatisk liv på berørt strekning.

Forholdet til naturmangfoldloven

FNF har i sin uttalelse på et generelt grunnlag kommentert at Valåi kraftverk vil kunne komme i konflikt med flere av paragrafene i naturmangfoldloven. Nedenfor følger NVEs gjennomgang av de aktuelle paragrafene.

Kunnskapsgrunnlaget § 8

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av og et supplement til forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget og de registreringene av naturmangfold som er utført i forbindelse med denne søknaden så mener NVE, på bakgrunn av de vurderingene som er gjort ovenfor, at disse er tilstrekkelige for flora og fauna. Bekkeløften som er registrert langs deler av Valåi er godt dokumentert, og NVE mener at kunnskapen om denne lokaliteten er tilstrekkelig for å fatte et vedtak i saken. NVE har den 11.4.2001 utført søk på tilgjengelige databaser i forbindelse med sluttbehandlingen av Valåi kraftverk uten at dette har tilført ny kunnskap til saken.

Føre-var-prinsippet § 9

Bestemmelsen skal ses i sammenheng med vurderingen av kunnskapsgrunnlaget, som er omtalt ovenfor. For at bestemmelsen skal komme til anvendelse er det en forutsetning at det foreligger en reell risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, men det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt for at en skade vil inntre. NVE kan ikke se at nevnte forutsetning ligger til grunn i denne saken, men vi har merket oss at det for alt. 1 er påvist en rødlisteart, grannsilde, som kan bli negativt påvirket. NVE legger til grunn at risikoen for bortfall av arten er tilstede, og vil vektlegge dette i vår skjønnsutøvelse.

Økosystemtilnærming og samlet belastning § 10

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om "effekten av påvirkninger". I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep.

På bakgrunn av de drøftinger som er gjort ovenfor så mener NVE at en utbygging av Valåi vil kunne føre til vesentlige endringer av økosystemet i kløfta nedenfor Valåifossen over tid. Dersom skal gis tillatelse til en utbygging mener NVE at det må settes krav til avbøtende tiltak for å kunne ivareta bekkekløftas økosystem på best mulig måte.

NVE har foretatt en vurdering av tilgjengelig informasjon om naturtypen bekkekløft i Lesja kommune. Vi har tatt utgangspunkt i informasjon som er tilgjengelig på naturbase.no og i DN's bekkekløftprosjekt. Bekkekløftprosjektet i regi av DN har registrert to kløfter i kommunen som begge har blitt vurdert til to stjerner, lokalt til regionalt verdifulle områder. Det er også registrert et område rett øst for Valåi i DN's naturbase. Dette er karakterisert som naturtypen "kalkrike områder i fjellet", men ligger delvis i en bekkekløft iht. beskrivelsen av lokaliteten. Lokaliteten er gitt verdien B, viktig. På bakgrunn av dette relativt begrensede materialet så er det vanskelig å si noe konkret om den samlede belastningen som naturtypen bekkekløft vil oppleve dersom Valåi bygges ut. De andre kjente lokalitetene i kommunen er noe større, og innehar dermed kanskje viktigere leveområder for et større antall arter. Samtidig så kan disse tre lokalitetene hver for seg utgjøre viktige kjerneområder for arter som er tilknyttet miljøer av denne typen.

DNs bekkekløftprosjekt konkluderer med at Oppland fylke inneholder mange verdifulle kløfter, særlig i Gudbrandsdalen. Utifra de kartene som foreligger i prosjektet kan det se ut som om Lesja kommune ligger noe i ytterkant av kjerneområdene for denne naturtypen i fylket. NVE vurderer det slik at den samlede belastningen på økosystemet bekkekløft i kommunen og fylket vil være akseptabel, og at virkningen ikke strekker seg ut over influensområdet for Valåi.

Forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer § 4

Målet inneholder både et kvantitativt og kvalitativt element ved at antallet naturtyper og økosystemer skal opprettholdes og at de skal ivareta arts mangfold, prosesser og produktivitet så langt det anses rimelig.

I forbindelse med en ev. utbygging av Valåi så vil den berøre en viktig naturtype av typen bekkekløft. Fraføring av vann er i hovedsak det som vil skje, og en utbygging vil iht. de planene som foreligger ikke føre til store fysiske inngrep i kløfta.

NVEs vurdering er at truede og/eller sårbare vegetasjonstyper eller områder som er kartlagt som utvalgte naturtyper med verdi viktig (B) eller svært viktig (A) bør vektlegges sterkere enn trivielle vegetasjonstyper og naturtyper. I influensområdet til Valåi kraftverk er det kartlagt en viktig naturtype med en tilhørende truet vegetasjonstype, fosseeng. NVE er av den oppfatning at dersom Valåi bygges ut etter alt. 1 så vil dette kunne føre til at den registrerte naturtypen i nedkant av Valåifossen vil bli skadelidende og at artssamfunnet vil kunne bli endret over tid.

Forvaltningsmål for arter § 5

Forvaltningsmålet for arter tilsier at det er et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Artenes økologiske funksjonsområder skal også ivaretas så langt det er nødvendig for å nå målet.

NVEs vurdering er igjen at truede og/eller sårbare arter bør vektlegges sterkere enn trivielle arter med livskraftige bestander. Som nevnt tidligere i denne drøftingen så er det registrert grannsildre, ulvelav, strandsnipe og hønehawk innenfor influensområdet, alle er kategorisert som nær truet. De foreliggende planene iht. alt. 1 vil kunne påvirke spesielt grannsildre negativt, og NVE mener at dersom det skal gis tillatelse til en utbygging i Valåi så må avbøtende tiltak vurderes slik at grannsildre og de andre nevnte artene kan forbli i området selv etter en ev. utbygging av vassdraget.

Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder § 12

Bestemmelsen gjelder valg av driftsmetoder, teknikk eller lokalisering ”for å unngå eller begrense skader” på naturmangfoldet.

I vurderingen av søknaden om bygging av Valåi kraftverk så mener NVE at en lokalisering av inntaket til ca. kote 900, nedenfor Valåifossen og den registrerte bekkekløfta med fosseengforekomsten og påvist rødlisteart, vil være best mulig lokalisering for på sikt å kunne begrense mulige skader på naturmangfoldet i området. NVE mener videre at en installering av omløpsventil også vil kunne motvirke mulige skader på ørret- og harrbestandene som er tilknyttet Lesjaskogvannet. NVE er av den oppfatning at disse tiltakene ikke vil være avgjørende for økonomien i prosjektet dersom det gis konsesjon. Med krav om minstevannføring hele året, er NVE av den oppfatning at lovens § 12 vil være oppfylt.

Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON)

Valåi er en av de største elvene på sørsiden av Lesjaskogvannet, og på grunn av Valåifossen er elva godt synlig fra både jernbane og europavei på nordsiden av vannet. Dalføret som elva renner i er ikke særlig dypt i utbyggingsområdet, med unntak av området under Valåifossen og et stykke nedover. I tillegg til Valåifossen er det også noen mindre fosser og stryk litt lenger ned i terrenget før Valåi renner ut i Lesjaskogvannet. Den delen av vassdraget som ligger nedenfor fossen befinner seg under tregrensa, noe som betyr at inngrepene i denne delen i større grad vil bli skjult av vegetasjonen enn de inngrepene som planlegges i den øvre delen av influensområdet.

Det planlagte tiltaket vil også redusere arealer med inngrepsfrie naturområder dersom det bygges. Det er beregnet i søknaden at en bygging iht. alt. 1 vil føre til et bortfall på hhv. ca. 3, 7 og 5,8 km² i INON sone 1-3, 3-5 og >5 km fra større tekniske inngrep. Konsekvensene for dette bortfallet er vurdert til middels til stor negativ i miljørapporten som følger søknaden.

Flere av høringspartene i saken er skeptiske til de inngrepene som spesielt alt. 1 vil medføre i et sårbart høyfjellsområde, og hvordan en utbygging vil berøre det landskapselementet som Valåifossen utgjør. Saksutredningen til Lesja kommune legger vekt på at terrenginngrepene i spesielt den øvre delen av prosjektområdet vil bli store og en revegetering i disse sårbare områdene vil ta lang tid. FM peker på mye av det samme i sin uttalelse og mener at man ved å trekke inntaket ned til nedenfor fossen vil unngå at store deler av tiltaket vil bli synlig fra nasjonalparken. FM mener at dersom rørgate og vei legges slik det er forespeilet i alt. 2 så vil det være akseptabelt å kunne beholde anleggsveien dersom det legges vekt på terrengtilpasning og revegetering/istandsetting ved avslutning av anleggsarbeidet. FM vektlegger også Valåifossen som et viktig landskapselement og at denne vil bli sterkt redusert ved en utbygging etter alt. 1. Når det gjelder INON så mener FM at den største forskjellen på de to alternativene er at inngrepene etter alt. 2 ikke vil være synlig fra det inngrepsfrie fjellområdet innenfor.

FK trekker fram Valåifossen som en av kommunens mest spektakulære naturelementer og mener at områdets attraktivitet som utfartsmål vil bli redusert dersom denne bygges ut. Fylkesutvalget fraråder en utbygging av Valåi etter alternativ 1. Flere naboer og hytteiere er også bekymret for hvordan området vil se ut etter en ev. utbygging og de mener at en utbygging vil skape store og varige sår i terrenget som det vil ta mange tiår for naturen å dekke over.

Småkraft AS på sin side argumenter med at fossen ikke er et tydelig landskapselement fra hovedveien og at den er best synlig fra stien som går langs elva. De vektlegger også at det i et middelår vil være 58 dager med overløp over dammen og at disse periodene vil finne sted i sommerhalvåret når elva er synlig. Småkraft AS presiserer også at alt. 2 vil være et mindre synlig prosjekt og at det vil spare fossen ved en ev. utbygging, samtidig som det vil gi mindre fornybar energi og være et mindre gunstig økonomisk prosjekt. Når det gjelder tap av INON areal så mener søker at dette er lite sett i forhold til kommunens totale areal med inngrepsfri natur.

I følge nettsiden "Miljøstatus i Oppland" så har det vært en positiv utvikling når det gjelder reduksjon av inngrepsfri natur i Oppland fylke de siste ti-årene, mens det samlet sett har vært et stort bortfall i løpet av det siste århundret. Arealet med "villmarkspregede områder" ble for eksempel ikke redusert i perioden fra 1998 til 2003. Lesja kommune ligger på topp i fylket når det gjelder INON areal i prosent av landareal, og kommunen innehar desidert mest av de villmarkspregede områdene i fylket. Begge de to utbyggingsalternativene i denne søknaden vil berøre INON areal, og begge inntakene vil bli liggende innenfor det som er sone 2 i dag, 1-3 km fra større tekniske inngrep.

NVE er klar over at en reduksjon i INON areal i utgangspunktet kan medføre en konflikt med nasjonale miljømål, samtidig sier OEDs retningslinjer for små kraftverk at graden av konflikt må

vurderes i hvert enkelt tilfelle. INON-området som blir berørt i dette prosjektet blir verdsatt til stor verdi i miljørapporten som følger søknaden, og konsekvensen blir sett på som middels til stor negativ. NVE er enig med FM i at selv om begge alternativene vil føre til bortfall av INON areal i alle soner så er det en vesentlig forskjell på de to. Alt. 1 vil ligge oppe på høyfjellet med en inntaksdam og nedgrad/sprengt rørgate som vil bli synlig i et mye større landskapsrom enn tilfellet vil være for alt. 2.

INON har den svakhet at systemet ikke skiller mellom inngrepenes omfang og art og at et inngrepsfritt område kan oppleves som urørt selv etter et inngrep. I dette tilfellet så mener NVE at dersom det anlegges en inntaksdam nedenfor Valåifossen så vil fortsatt INON området i Reinheimen nasjonalpark fremstå som urørt selv etter en utbygging, og konflikten vil dermed bli vesentlig redusert. NVE er klar over at en reduksjon i INON øker konfliktgraden, men reduksjonen er ikke avgjørende for vår vurdering isolert sett.

Inntak, rørgate og midlertidig anleggsvei ved alt. 1 vil også kunne ha en innvirkning på sårbar høyfjellsnatur som også er omtalt spesielt i OEDs retningslinjer for små vannkraftverk. Det står i retningslinjene at inngrep bør unngås dersom muligheten for avbøtende tiltak er begrenset. På bakgrunn av dette så mener NVE at en utbygging iht. alt. 2 vil være vesentlig bedre enn alt. 1 da inngrepene flyttes vekk fra høfjellsnaturen i sin helhet og ned i den skogkledde lia mot Lesjaskogvannet. NVEs oppfatning at prosjektet har gode muligheter for virkningsfulle avbøtende tiltak dersom alt. 2 benyttes.

Når det gjelder Valåifossen som landskapselement så registrerer NVE at det er relativt stor lokal og regional motstand mot å fjerne eller redusere dette landskapselementet. FK og FM går i mot alternativ 1 delvis med begrunnelse i at fossen vil reduseres som følge av en utbygging. NVE mener også at det er viktig å legge vekt på det lokale engasjementet og følelsene som kommer frem når det er snakk om å bygge ut fossen. Det har fremkommet forskjellige syn på "synligheten" til Valåifossen under høringa av denne saken. NVE mener at Valåifossens inntrykk gjør seg aller mest gjeldene med nærhet til fossen, og etter vårt syn må det vektlegges da turstien har god kontakt med fossen. En utbygging vil derfor etter vårt syn ha stor nærvirkning for landskapsopplevelsen.

En ny rapport i NVEs serie "Miljøbasert vannføring" *Vassdrag, vannføring og landskap* konkluderer bl.a. med at det visuelle inntrykket av redusert vannføring ikke nødvendigvis endres proposjonalt med reduksjonen i vannføring. Rapporten legger vekt på at det er mange faktorer som spiller inn her, som utforming av fjellterskel øverst i foss osv. De mener videre at det går an å finne kritiske verdier for vannføring slik at vassdrag fortsatt vil oppleves som landskapselement selv etter en utbygging.

Etter NVEs vurdering så er Valåifossen utvilsomt et landskapselement allerede ved en vannføring lik middelvannføring når vi vurderer bildene som følger søknaden. En vannføring lik middelvannføringen eller høyere vil inntreffe under store deler av sommersesongen i et middels år iht. de vannføringskurvene som ligger ved søknaden. Dersom fossen byggs ut så vil det fortsatt være lengre perioder med vannføring over dette nivået, men de vil helt klart bli merkbart færre gjennom sommeren enn hva tilfellet er i dag. Hva som er en tilstrekkelig vannføring for å ivareta Valåifossen som landskapselement er usikkert. Med en utbygging med slukeevne på ca. 200 % av middelvannføringen og slipp av minstevannføring på 70 l/s om sommeren som foreslått av søker så vil Valåifossen etter NVEs vurdering fremstå som sterkt redusert store deler av sommersesongen.

NVE anser at de landskapsmessige virkningene ved en utbygging etter alt. 1 vil være negative. Særlig gjelder dette nærvirkningene, men også de som kjenner fossen fra dalen vil kunne oppleve fraføring av vann som negativt.

Brukerinteresser

Området som er planlagt utnyttet til kraftproduksjon brukes i dag til turformål, og det går en sti oppover langs elvas østside. Stien følger elva på en morenerygg og det er lagt ut en turbok på høyde med fossen som turgåere kan registrere seg i. Stien fortsetter innover i Reinheimen nasjonalpark.

Bruken av området i friluftssammenheng er kommentert av flere høringsparter, og det er flere som legger vekt på at søknaden ikke har beskrevet dette temaet på en tilfredsstillende måte. LK sin saksutredning peker på at friluftslivet vil bli betydelig berørt av begge alternativer, men at alt. 1 vil redusere naturopplevelsen i større grad enn alt. 2. Rådmannen mener at hensynet til friluftsliv og trivsel for lokalbefolkning og hyttefolk må veie tungt i denne saken. Naboer og hyttefolk har støttet opp om dette synet i sine uttalelser, og de legger vekt på at fossen er en viktig del av naturopplevelsene i området. Turen opp langs elva og frem til fossen blir trukket fram av flere brukere av området som en mye brukt rute, og turboka bekrefter dette ved at det er et betydelig antall personer hvert år som skriver seg opp i den.

På bakgrunn av egen befarings i området og de uttalelsene som er kommet i saken så er NVE enig i at området langs Valåi innehar fine kvaliteter for friluftsliv og rekreasjon. Turstien opp til fossen er mye brukt, og det er fremsatt betydelig bekymring fra lokalt hold i saken dersom det blir en utbygging. Det er få inngrep i området i dag, og nye inngrep i form av inntaksdam, rørgate, anleggsvei og kraftstasjon vil utvilsomt være med på å endre opplevelsen av området dersom det bygges ut. Etter NVEs vurdering så er det knyttet størst opplevelsverdi til området rundt fossen og stien videre oppover på snaufjellet mot det planlagte inntaksområdet for alt. 1. En fremføring av rørgate og anleggsvei opp til kote 1060, og en bygging av inntaksdam med høyde på ca. 4 m og lengde på ca. 20 m vil utvilsomt sette spor i terrenget. Søker ønsker å tilbakeføre anleggsveien i området ovenfor tregrensen, men det vil fortsatt, etter NVEs vurdering, bli varige spor etter inngrepet i lang tid selv med en tilbakeføring. Dersom inntaket flyttes nedenfor fossen og rørgaten legges på vestsiden av elva, på motsatt side av der stien går i dag, så vil konflikten bli betraktelig mindre slik NVE ser det.

Ved alt. 2 vil ny anleggsvei inn i område kunne lette adkomsten for noen brukere av fjellet og skogområdene, mens det vil kunne virke motsatt på de som ønsker å oppleve urørt natur. NVE mener at forholdet til bruken av området mht. friluftsliv ikke vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men at det må ilegges vekt dersom det gis konsesjon til bygging. Ved en ev. tillatelse så vil NVE vurdere behovet for avbøtende tiltak slik at en utbygging på best mulig måte kan være forenelig med bruken av området i dag. Dette vil i praksis si at det settes vilkår om at veien er stengt for allmenn ferdsel. Tatt i betraktning at det er god adkomst med sti på motsatt side av elva mener vi at dette er et relevant vilkår i og med at veien går inn mot et nasjonalparkområde.

Samlet belastning

Samlet belastning utgjør her konsekvensene av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område. Selv om det enkelte utbyggingsprosjekt kan ha relativt begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede effektene av mange slike prosjekter få store konsekvenser.

FNF ønsker en helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver og de er bekymret for hva en "bit-for-bit" utbygging av vassdragene kan føre til av uheldige konsekvenser.

NVE mener at en samlet belastning av en eventuell utbygging må inngå i vurderingen. Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE anledning til å legge vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område. Dette kommer klart frem i forarbeidene til

vannressursloven i Ot.Prp. nr. 39 (1998-1999) side 343, og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007).

Samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. En vurdering av samlet belastning mht. naturmangfoldloven § 10 er utført i kap. foran som omhandler "naturens mangfold".

Samlet belastning for tema landskap og friluftsliv

For å kunne gjøre en vurdering av samlet belastning må vi avgrense et område som kan ligge til grunn for denne vurderingen. Å foreta en helhetlig vurdering av Lågen med sideelver blir omfattende, og NVE tror ikke dette vil være hensiktsmessig i forbindelse med vurderingen av Valåi kraftverk i Lesja.

I utgangspunktet vil vi se på hvordan vassdragsnaturen er påvirket innenfor Lesja kommune i dag og samtidig se på hva som er omsøkt av nye prosjekter i nærheten.

Osbu og Aura kraftverk i Sunndal utnytter regulert vann innenfor Lesja. Magasinet Aursjøen ligger ca. 13 km nordøst for Lesjaskogvannet og er regulert med 28 m. Aura kraftverk ble satt i drift i 1953. Disse reguleringsanleggene omfatter helt andre områder i kommunen og er etter vår vurdering lite aktuelle å trekke inn i vurderingen.

Det er ifølge søknaden planlagt et minikraftverk i Mølmsåa ca. 10 km nordvest for Valåi, og et minikraftverk i Nore ca. 20 km sørøst for Valåi, Kvernåi kraftverk. Minikraftverket i Mølmsåa ble vurdert konsesjonspliktig i NVEs vedtak av 28. april 2003 og påklaget av søker 9. juni samme år. OED opprettholdt NVEs avgjørelse i brev datert 2. februar 2004. Det foreligger ingen konsesjonssøknad i denne saken for øyeblikket. NVE mottok søknadsutkast fra Kvernåi kraftverk 25. januar 2010, men søknaden er ikke tatt til behandling per i dag.

Ifølge NVEs ressurskartlegging foreligger det to småkraftprosjekter og ett minikraftprosjekt som ikke er omsøkt i Lesja kommune. Disse er vurdert som mulige prosjekter med en utbyggingspris mellom 3 til 5 kr/kWh.

På bakgrunn av disse kartstudiene så kan vi ikke si at Lesja kommune er mye påvirket av vannkraftutbygginger i forhold til sine nabokommuner, og det ligger heller ikke til rette for at det vil bli et stort utbyggingspress i fremtiden. Et slikt resultat kan veie for at mye av vassdragsnaturen i kommunen kan bevares urørt, men det er også en indikasjon på at det er få sidevassdrag som har stor verdi i kraft av sin størrelse, det være seg som kraftressurs eller for vassdragsrelatert friluftsliv og landskapsopplevelse. NVE vil derfor vurdere størrelsen på inngrepet mot den potensielle effekten det vil kunne få for utøvelse av friluftsliv i Lesja kommune og hvordan det vil påvirke landskapsopplevelsen.

Dersom ikke Valåifossen blir berørt av en utbygging mener NVE at konsekvensene for utøvelse av friluftsliv og opplevelsen av landskapet i Lesja blir minimale ved en ev. utbygging av Valåi. Den lokale opplevelsen av tiltaket vil kunne fremstå som skjemmende, spesielt under en byggeperiode, men for det store landskapet og opplevelsen av dette så mener NVE at tiltaket, spesielt etter alternativ 2, vil være begrenset. Valåifossen fremstår som et landskapselement med relativt stor betydning i området ved Lesjaverk og en utbygging av fossen vil etter NVEs vurdering ha negative effekter for

brukere av området. Den nedre delen av vassdraget, fra fossen til planlagt stasjonsområde, har etter vår vurdering ikke kvaliteter som tilsier at det ikke kan gjennomføres en utbygging.

Andre merknader

Forholdet til Reinheimen nasjonalpark.

Reinheimen nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 24. november 2006. Formålet med oppretting av nasjonalparken var bl.a. å ta vare på et stort, sammenhengende og villmarkspreget fjellområde med et variert biologisk mangfold og ivareta sentrale leveområder til villreinstammen i Ottadalen nord og vassdragsnaturen i området. Ifølge verneforskriften så er nasjonalparken verna mot inngrep av alle slag.

Ifølge søknaden til Valåi kraftverk så ligger inntaksdammen til alt. 1 på kote 1060, rett nedenfor grensen til Reinheimen nasjonalpark. Nasjonalparkgrensen var ikke merket opp i felt på sluttbefaringen av Valåi, og de eksakte grensene ble etterspurt for å få fastsatt dette så nøyaktig som mulig på et tidlig tidspunkt i konsesjonsprosessen. NVE fikk tilsendt nye kart med kartfesting av grenser for nasjonalparken fra Lesja kommune i e-post datert 28. oktober 2010.

FM går mot alt. 1 delvis med bakgrunn i at planene berører randsonen til nasjonalparken og at inngrepet i form av inntaksdam kan komme i konflikt med arealer som ligger innenfor nasjonalparken. Furuodden hyttesameie mener at Valåifossen burde vært innlemmet i verneområdet og at inngrepet som planlegges i forbindelse med bygging av kraftverk blir liggende for nært innpå grensen til nasjonalparken. Småkraft AS legger på sin side vekt på at inntaksdammen vil bli plassert utenfor grensene til nasjonalparken og at veien over tregrensen vil bli tilbakeført og at det skal settes bom på den nedre delen av veien.

På bakgrunn av de kartene som har kommet inn til NVE med endelige grensemerker så vil det planlagte inntaket med inntaksdam strekke seg litt innenfor nasjonalparkgrensen. Dagens vernegrense går ca. 20 m i luftlinje innenfor kote 1060 som er markert som inntaksdam for alt. 1. I forbindelse med NVEs sluttbefaring av området så ble inntaksområdet for alt. 1 oppsøkt, og det ble sett på muligheter for å flytte inntaket noe lenger vekk fra nasjonalparken slik at topp vannspeil i den planlagte dammen ville komme like utenom grensen. Etter vår vurdering vil en slik flytting gi et lite hensiktsmessig inntakssted, og det vil innebære en del krevende tekniske inngrep for å fungere. Det er heller ikke redegjort for dette i prosessen.

Med bakgrunn i den usikkerheten som er rundt plassering av inntaksdam og hvordan vannspeilet bak dammen ev. vil berøre arealet innenfor nasjonalparken vil NVE henvise til naturmangfoldloven § 49. Denne sier at dersom virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov kan innvirke på verneverdiene i et verneområde skal hensyn til disse verneverdiene tillegges vekt. NVE mener at den minst konfliktfylte løsningen vil være å flytte inntaket for Valåi kraftverk ned til kote 900. Dersom det gis konsesjon til inntaket på kote 1060 må det ev. søkes dispensasjon fra vernevedtaket etter § 48 i naturmangfoldloven dersom arealer i nasjonalparken berøres.

Samfunnsmessige virkninger

De samfunnsmessige virkningene av et småkraftverk vil i hovedsak være knyttet til ny kraftproduksjon, inntekter til grunneiere og utbygger, arbeidsplasser i byggetiden og inntektskatt til kommune og stat. Søker anslår i søknaden at den samlede lokale verdiskapningen for Valåi kraftverk vil være i området 20 – 35 mill. kr.

Det er stilt spørsmålstegn ved om en utbygging etter alt. 2 vil bli såpass marginal at den ikke vil oppveie de negative konsekvensene den kan ha for naturinteressene i området. Alternativ 2 gir ca. 2,7 GWh mindre kraftproduksjon enn alt. 1 og en samlet utbyggingspris på 4,1 kr/kWh. Søker har i sine merknader til høringsuttalelsene uttalt at de ser på alt. 2 som et gjennomførbart prosjekt med noe dårligere økonomi enn alt. 1. FK ber NVE se på om alt. 2 vil svare seg dersom det gis konsesjon til dette alternativet. FNF ønsker ikke en utbygging av ny kraft på et generelt grunnlag, og de legger til grunn at en energisparing for frigjøring av energi er et viktigere tiltak. Naboer og hytteeiere er også skeptiske til om den kraftproduksjonen som er forespeilet i dette prosjektet står i rimelig forhold til de naturverdiene som berøres. De stiller også spørsmålstegn ved om grunneierne og kommunen vil sitte igjen med noen inntekter av betydning etter en utbygging.

LK har i sitt vedtak i saken frarådet NVE å gi konsesjon til Småkraft AS for å bygge ut Valåi. Kommunen mener at de negative miljømessige konsekvensene og kostnadene ikke står i forhold til de fordelene og den lokale verdiskapningen utbyggingen representerer. Samtidig sier kommunen at de er positive til en utbygging av Valåi og til utbygging av mer fornybar energi, og de ønsker en utredning av om det kan være flere muligheter som kan være mer lønnsomme for grunneierne og kommunen. Småkraft AS mener på sin side at kommunen går ut over sitt mandat i denne avgjørelsen og at de skal vurdere konsesjonsspørsmålet ut fra et forvaltningsmessig grunnlag og ikke et privatrettslig.

NVE er klar over at prosjektet ikke er av de største når det gjelder å få frem ny fornybar energi, men dersom prosjektet kan utformes på en god måte som ivaretar viktige miljøverdier så vil ikke NVE motsette seg å gi konsesjon på grunnlag av størrelsen på kraftverket.

NVE er i utgangspunktet enig med Småkraft AS når det gjelder hvorvidt kommunen skal ta stilling til de privatrettslige sidene ved denne saken. Hvilken samarbeidspartner grunneier velger å inngå en avtale med er en privatrettslig avtale mellom grunneier og den andre part. NVE vil ikke ta stilling til dette spørsmålet i sin vurdering. Når det gjelder konsesjonsspørsmålet så vil vi legge til grunn de kriteriene som foreligger i vannressursloven § 25 som sier at konsesjonen bare kan gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget. I denne vurderingen inngår det også en vurdering av de samfunnsmessige virkningene av tiltaket.

Oppsummering

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig fornybar energiproduksjon på ca. 7,4 eller 4,6 GWh avhengig av alternativ. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag i fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. I 2010 klarerte NVE om lag 0,9 TWh ny energi fra småkraftverk. De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. NVE mener at så lenge disse interessene ikke er av svært stor verdi eller at de kan avbøtes i tilstrekkelig grad gjennom vilkår, så kan det gis en konsesjon til tiltaket. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

Tiltaket vil gi varige inntekter til søker, grunneiere og kommunen. De største ulempene ved tiltaket er etter NVEs syn virkningen prosjektet vil kunne ha på et landskap med stor opplevelsesverdi med Valåifossen som et viktig landskapselement, negativ innvirkning på en bekkekløft med fosseeng og relativt store inngrep i terrenget sett i forhold til den kraftmengden som skal produseres. Prosjektet vil også kunne påvirke nedre del av Valåi hvor det er gode gyteforhold for harr og ørret.

NVE mener at det må gjennomføres avbøtende tiltak dersom det skal gis konsesjon til Valåi kraftverk. Dersom kraftverket bygges etter alt. 2 med et inntak på ca. kote 900, nedenfor Valåifossen og den

registrerte bekkekløfta, mener NVE at inngrepene som prosjektet påfører landskapet og naturmiljøet vil være akseptable. Produksjonen vil da reduseres med ca. 2,8 GWh iht. de tallene som foreligger i søknaden. Ved å slippe en tilstrekkelig helårs minstevannføring og installere en omløpsventil så vil også forholdene for fisk nedstrøms kraftstasjonen ivaretas og produksjonen og driften av insekter og bunndyr vil kunne opprettholdes til en viss grad. Dette vil også være med på å ivareta forholdene for fossefall på den berørte strekningen. Disse tiltakene vil også etter NVEs vurdering avbøte noe på de negative konsekvensene for landskap og utøvelse av friluftsliv i området etter en utbygging.

NVE mener at med de avbøtende tiltakene som er nevnt ovenfor så vil både de landskapsmessige inngrepene og ulempene for naturmiljøet ved en konsesjon bli akseptable.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Valåi kraftverk etter alt. 2 med inntak på ca. kote 900. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til energiloven

Småkraft AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer legging av ca. 2000 m, 22 kV kabel både nedgravd og som sjøkabel over Lesjaskogvannet til eksisterende linjenett. Fra nordsiden av Lesjaskogvannet og til Doset kan linjen bli bygd som luftspenn.

I LK sin saksutredning ønsker rådmannen at linjen fra nordsiden av Lesjaskogvannet og til Doset blir lagt som jordkabel pga. kryssing av område med eksisterende hytter og fremtidige hytteområder. Normalt bygges en slik linje som her i medhold av netteiers områdekonsesjon. Innenfor sin områdekonsesjon skal områdekonsesjonær fremlegge planer for ny nettilknytning og ev. forsterkning for kommune, fylkeskommune, fylkesmann og andre berørte for uttalelse. Ved uenighet om løsninger kan områdekonsesjonær legge saken frem for NVE som da vil behandle saken som en anleggskonsesjon.

Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av planene, og er ikke avgjørende for konsesjonsvedtaket.

A/S Eidefoss er områdekonsesjonær og skal ifølge søknaden stå for bygging og drift av anlegget. Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Småkraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne iht. alt. 2 er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	m ³ /s	0,43
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,043 (0,015*)
5-persentil sommer	m ³ /s	0,07
5-persentil vinter	m ³ /s	0,003
Største slukeevne	m ³ /s	0,85
Største slukeevne i % av middelvannføring	%	200
Minste slukeevne	l/s	0,07

*ny beregning fra NVE 11. april 2011

I Valåi er det iht. søknaden foreslått å slippe en minstevannføring på hhv. 70 l/s i perioden 01.05 til 30.09 og 3 l/s resten av året, noe som tilsvarer 5-persentilverdiene for sommer og vinter. Søker har beregnet at slipp av minstevannføring tilsvarende de beregnede 5-persentil verdiene vil utgjøre en reduksjon i produksjonen på ca. 0,4 GWh for alt. 2, noe som er trukket fra i det oppgitte produksjonsestimatet.

Maksimal slukeevne i Valåi kraftverk tilsvarer ca. 200 % av middelvannføringen og den berørte elvestrekningen vil i lengre perioder domineres av minstevannføringslipp. Restfeltet alene bidrar bare med 4 % av tilsiget ved kraftstasjonen.

Flere høringsparter påpeker at den foreslåtte minstevannføringen for vinterperioden er veldig lav og under verdien som er beregnet for alminnelig lavvannføring. FM mener at minstevannføringen neppe bør underskride verdien for alminnelig lavvannføring dersom den skal ha en effekt. FK peker på kravet i vannressursloven § 10 om at en minstevannføring ikke må underskride alminnelig lavvannføring og mener at søkers forslag ikke oppfyller kravene i loven.

Med bakgrunn i NVEs nye beregninger av lavvannføringsverdier for Valåi så er det liten tvil om at feltet til Valåi gir lave vintervannføringer. Valåi vil med stor sannsynlighet være snødekt om vinteren, og det vil sikkert forekomme at vassdraget kan fryse helt til. Samtidig så er det viktig for NVE at et vassdrag skal ha noe vannføring igjen selv etter en utbygging spesielt i forhold til den biologiske produksjonen i elva som også finner sted om vinteren. NVE mener også at det er viktig at en minstevannføring til en viss grad gjenspeiler sesongvariasjoner i vannføring etter en ev. utbygging.

Når det gjelder forholdet til vannressursloven § 10 som er kommentert av FK så skal det i konsesjoner til uttak, bortledning eller oppdemming fastsettes vilkår om minstevannføring i elver og bekker etter konkrete vurderinger. Det er ikke da noe krav om at alminnelig lavvannføring skal være tilbake i vassdraget.

På bakgrunn av de verdiene som er knyttet til landskap og biologisk mangfold så mener NVE at det må slippes vann forbi inntaket i Valåi hele året. En utbygging vil, etter NVEs syn, føre til en viss forringelse av landskapsopplevelsen i prosjektområdet og sannsynligvis en mindre produksjon av bunndyr og insekter i elva.

Med et tilstrekkelig slipp av minstevannføring finner NVE at de landskapsmessige effektene kan avbøtes noe. Minstevannføring vil også være av vesentlig betydning for det biologiske livet i og langs elva som er tilpasset dagens vannføringsregime.

Ut fra dette fastsetter NVE en minstevannføring på 70 l/s i tiden 01.05 – 30.09 og 15 l/s resten av året. I forhold til søknaden vil dette gi en redusert produksjon på ca. 0,1 GWh/år for alt. 2. Samlet produksjon vil da bli på ca. 4,5 GWh/år. Etter vårt syn er ikke denne reduksjonen avgjørende for økonomien i prosjektet.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike situasjoner ikke være i drift.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Med bakgrunn i Valåis betydning som gyteområde for ørret og harr så mener NVE at det skal installeres en forbislippingsanordning med kapasitet på 50 % av maksimal slukeevne i kraftverket. Teknisk løsning for dette inngår som del av detaljplangodkjenningen dersom denne ivaretar de samme hensyn som en omløpsventil.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

NVE har gitt konsesjon med følgende forutsetninger:

Inntak (kote)	900 moh
Kraftstasjon (kote)	630 moh
Valg av alternativ	Alternativ 2
Største slukeevne	0,85 m ³ /s
Minste slukeevne	0,07m ³ /s
Vannvei	helt nedgravd
Spesielle føringer for inntaksdam	Skal ikke berøre registrert naturtype, bekkekløft
Spesielle føringer for rørgate	Skal ligge på vestsiden av elven
Vei	Permanent, stengt for allmenn ferdsel
Avbøtende tiltak	Installering av omløpsventil i kraftverket
Forholdet til kulturminner	Se kommentar under post 6

Annet	Anleggsarbeid skal unngås i perioden mai til juni nærmere enn 500 m fra hekkelokaliteten til hønehauk
-------	---

Mindre endringer kan godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Hamar og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Det er viktig at det ikke utføres anleggsarbeid i forbindelse med en utbygging i perioden mai til juni innenfor en radius på 500 m fra hekkelokaliteter til hønehauk som er rødlistet.

Rørgaten skal graves ned på hele strekningen dersom NVE ikke godkjenner annet av miljømessige hensyn.

Vi viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen kommer inn under dette vilkåret. Vi minner likevel om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varslings av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. vilkårenes pkt. 3).

I forhold til nyere tids kulturminner så er det registrert en rekke kullmiler og tufter/strukturer innenfor influensområdet, jf. brev fra Oppland fylkeskommune datert 13. oktober 2010. NVE støtter seg til uttalelsen fra FK og mener at Småkraft AS må ta hensyn til disse registreringene under detaljplanleggingen og endelig utforming av tiltaket.

Post 7: Ferdsel m.v.

Anleggsveien opp til inntaket skal holdes stengt for all annen trafikk enn tilsyn/vedlikehold av kraftanlegget. Dette er begrunnet i et ønske om å minimere motorisert ferdsel inn i området.

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Andre merknader

"Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker" gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder DN/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.